

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

DENİZCİLİK

OLTA AVCILIĞI

ANKARA 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	iii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. BALIK OLTA YEMLERİ	3
1.1. Hayvansal Yemler	3
1.1.1. Oltaya Canlı Takılan Yemler	3
1.1.2. Oltaya Cansız Takılan Yemler	9
1.1.3. Parça Hâlindeki Oltaya Yemleri	11
1.2. Bitkisel Yemler	11
1.2.1. Hamur Hâlindeki Yemler	11
1.2.2. Dane	13
1.2.3. Yumru Yemler	14
1.2.4. Küspe Yemler	16
UYGULAMA FAALİYETİ	18
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	19
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	21
2. PAREKETE ÇEŞİTLERİ	21
2.1. Paraketeler	21
2.1.1. Kalkan Paraketesi	22
2.1.2. Morina Paraketesi	22
2.2. Parakete ile Avcılık	23
UYGULAMA FAALİYETİ	26
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	27
ÖĞRENME FAALİYETİ-3	29
3. ÇAPARI ÇEŞİTLERİ	29
3.1. Çaparı Avcılığı	29
3.1.1. Yemli Çapariler	30
3.1.2. Yemsiz Çapariler	31
3.2. Çaparilerle Avcılık	36
3.3. Çaparinin Kullanılması	37
3.4. Çaparı ile Sürütme	38
UYGULAMA FAALİYETİ	39
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	40
ÖĞRENME FAALİYETİ-4	42
4. OLTA ÇEŞİTLERİ	42
4.1. Tek İğneli Oltalar	42
4.1.1. Tek İğneli Oltalarla Balık Avcılığı	45
4.2. Zokalar	45
4.2.1. Zokalarla Avcılık	46
4.3. Kaşık Oltalar	48
4.3.1. Kaşık Oltalarla Balık Avcılığı	49
4.4. Seğirtmeler, Uzun Oltalar ve Avcılık	50
UYGULAMA FAALİYETİ	51
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	52
MODÜL DEĞERLENDİRME	54

CEVAP ANAHTARLARI.....	58
KAYNAKÇA.....	60

AÇIKLAMALAR

KOD	624B00021
ALAN	Denizcilik
DAL/MESLEK	Su Ürünleri, Balıkçı Gemisi Kaptanlığı
MODÜLÜN ADI	Olta Avcılığı
MODÜLÜN TANIMI	Olta avcılığı ile ilgili konuların verildiği öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/32
ÖN KOŞUL	“Olta Donanımları” modülünü başarmak bu modülün ön koşuludur.
YETERLİK	Olta donanımları ile avcılık yapmak.
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile gerekli ortam sağlandığında istenilen ölçüye ve tekniğine uygun olarak olta ile avcılık yapabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Olta çeşitlerine göre yem temin edebileceksiniz.2. Parakete ile avcılık yapabileceksiniz.3. Çapari ile avcılık yapabileceksiniz4. Sade oltalarla avcılık yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Balıkçılık atölyesi,olta donanımları, balıkçı gemisi, kütüphane, internet, bilgisayar, DVD, VCD, bireysel öğrenme faaliyeti vb. gibi.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Öğrenme faaliyetlerinin sonunda kazandığınız bilgi ve becerileri, kendi kendinizi ölçerek değerlendirebileceksiniz. Modülün sonunda kazandığınız yeterliği öğretmeniniz ölçerek sizi değerlendirebilecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Olta avcılığı basit yöntem ve araçlarla, genellikle sportif amaçlı yapılan avcılık türüdür. Olta avcılığı diğer yöntemlerde olduğu gibi tecrübe, teknik bilgi ve kabiliyet gerektirir. Avlanacak balık türlerine, oltanın donanımına göre sahilden veya gemiden yapılabilir.

Olta avcılığında avlanacak balık türüne uygun yem temininde güçlükler yaşanabilir. Yani başarılı bir avcılık için iyi donatılmış oltanın yanı sıra uygun nitelikte yemler de gereklidir. Bunun yanında yemlerin olta iğnesine tekniğine uygun olarak takılması, balığın cezbedilmesi ve iğneden kurtulmaması için çok önemlidir.

Olta Avcılığı modülü sayesinde avcılıkta kullanılan yemleri tanıyacak, yemin nasıl temin edildiğini bilecek, yemi olta iğnesine takabilecek ve hangi olta donanımlarında hangi yemlerin kullanılarak ne tür balıkların avcılığının yapılabileceğini uygulamalı olarak gösterebileceksiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Bu faaliyet ile uygun ortam sağlandığında, olta donanımları ile avcılık yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Balıkçılık laboratuvarında, deniz, göl kenarında veya bir balıkçı gemisine giderek çalışmalarınız hakkında bilgi veriniz. Gemi kaptanı veya öğretmeninizden izin alarak,

- Olta avcılığında kullanılan yem çeşitlerini
- Yemlerin nasıl temin edildiğini
- Yemlerin nasıl kullanıldığını gözlemleyiniz.

Edindiğiniz bilgileri kayıt altına alarak öğretmeniniz veya arkadaşlarınızla paylaşınız.

1. BALIK OLTA YEMLERİ

1.1. Hayvansal Yemler

1.1.1. Oltaya Canlı Takılan Yemler

1.1.1.1. Yengeç

Çipura avında çok değerli bir olta yemidir. Tırnak boyunda olanları tercih edilir. Yengeç yavruları, diz boyu derinlikteki ve otluk yerlerde kepçe gezdirilerek yengeç toplanır. Yengeç yavrusu toplama gece yapılır ise daha verimli olur. Bol olarak buldukları yerlerde geceleri su üzerindeki otlar üzerine çıkarlar. Buralarda el feneri ile gezilir ise ışıktaki parlaklıklarından kolayca görülür, el ile istenen miktarda toplanabilir. Toplanan yengeçler, içerisinde ıslak sünger bulunan bir kaptan 1-2 hafta canlı olarak tutulabilirler. Sadece her gün süngerin deniz suyu ile sıkılıp temizlenmesi yararlı olur. Yengeç oltaya takılır iken canlı kalacak şekilde alt kabuktan takılmalıdır. Eğer sünger 1 gün tuzlu, diğer gün tatlı su ile ıslatılır ve sıkılır ise yengecin daha uzun yaşadığı ve kabuğunun biraz yumuşadığı görülecektir. Kabuğu yumuşak olan yengeçli iğne ile balık daha kolay yakalanır.

Resim 1.1: Yengeç

1.1.1.2. Teke

Karidese benzeyen küçük deniz canlılarına **teke** adı verilir. Ülkemiz denizlerinde bu gruba giren bir kaç tür mevcuttur. Otlı yerlerde kepçeler ile toplanırlar. Teke, mamun gibi yumuşak yemlerdendir. Bu nedenle oltaya takıldığında küçük balıklarca kolayca parçalanabilir. Sonbaharda lüfer avında değerli bir yemdir. Ayrıca her türlü dip balığı avında da kullanılabilir. Canlı olarak kullanılması tercih edilir.

Tatlı sularda yaşayan türleri ile yılan ve levrek balığı avında yararlı olur. Denizlerde toplanması pek bol olarak yapılamadığından daha çok avcılar tarafından bizzat toplanılarak kullanılmaktadır. Bazı ülkelerde okyanuslardan çok bol olarak toplanan küçük boy karides türleri, küçük paketler hâlinde dondurularak saklanır ve olta avcılarınca pek çok balık avında olta yemi olarak kullanılır.

Resim 1.2: Teke

1.1.1.3. Mamun

Deniz balıkları avında çok değerli bir olta yemidir. Canlı olarak kullanılır. Paragat ile balık avında oltaya takıldıktan sonra bir süre kurutularak iğneden kolayca çıkması veya alınması önlenmeye çalışılır. Mamunun canlısı 3–4 cm uzunlukta ve küçük istakoz görünümündedir. Bu canlı 1 m kadar derinlikteki kumlu humuslu topraklarda, özellikle dalyan alanlarında fazla miktarda ürer. Bu canlıyı toplayanlar, denizde 8–10 m² alanı ağ ile çevirirler ve ağları kargılar ile zemine tuttururlar. Sonra bu alan içinde ayakları ile gezinirler. Mamunlar toprağın sıkıştırılması sonucu zeminden ayrılır. Bu şekilde çıkan canlılar kepçeler ile toplanarak üretim sağlanır ve aynı gün canlı olarak satılırlar. Çipura ve mercan avında çok kullanılan bir yemdir.

➤ Nasıl Kullanılır

Kuyruğu karidese benzeyen mamunu iğneye takmak için ilk önce iğne, kuyruğunun bitiminden saplanır, ardından kuyruğun iç gövdesinden geçirilerek kafa bölgesine kadar devam edilir. İğnede canlı kalabilmesi için kafa bölgesine iğne saplanmaması gerekir.

Resim 1.3: Mamun

1.1.1.4. Karides

Karides etobur balıklar tarafından çok sevilen bir yemdir. Özellikle iri levrek, traça, mercan, lokoz, orfoz gibi balıkların avında çok değerli bir yemdir.

Ülkemiz denizlerinde birçok karides türü vardır. Bunların bir kısmı iri , bir kısmı ise canlı karidesi denilen daha küçük türlerdir. Küçük yavru karideslerden çeşitli balık türü avında yararlanılabilir.

Resim 1.4: Karides

1.1.1.5. Balık Yavruları (Çime)

Balık avcılığında kullanılan (küçük balıklara) yemlere **çime** adı verilir. Sazangiller dâhil bu yavrular canlı kullanılır. Bu balıkları nehir, akan küçük dere ağızları ve kıyı yerlerde kepçeler ile yakalamak mümkündür.

Deniz balıkları avında küçük cüsseli tatlı su balıkları da bu amaçla kullanılabilir. Ayrıca değersiz kabul edilen balıklardan da aynı amaçla yararlanmak mümkündür. Denizlerde levrek balığı avcılığında canlı kaya balığı ile başarılı avcılık yapılabilmektedir.

Resim 1.5: Canlı balığın yeme takılması

1.1.1.6. Toprak Solucanı

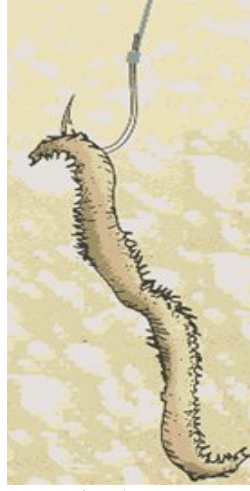
Toprak solucanları özellikle tatlı su balıkları avında en çok yararlanılan bir yemdir. Nehir kenarlarındaki veya çeşme yakınlarındaki ıslak yerlerden her mevsimde bol olarak temin edilebilir. Topraktan çıkarılması da oldukça kolaydır. Kürek ile çıkarılan rutubetli toprak karıştırılır ise bol olarak elde edildiği görülür. Toplanan solucanlar, ıslak toprak ile bir küçük torba içinde tutulur ise uzun süre saklanabilir. Toprak solucanları sazan türleri, yılan balığı vs. gibi her türlü tatlı su balıkları avında kullanılır. Canlı olarak kullanılması her balık tarafından çabucak fark edilmesini sağlar.

Resim 1.6: Toprak solucanı

1.1.1.7. Kurt

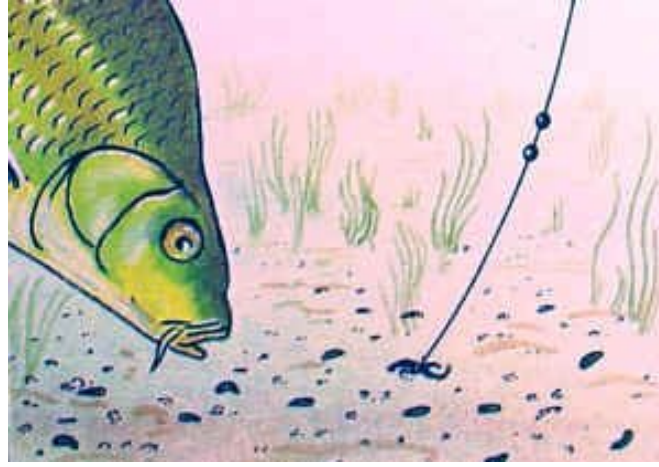
Küçük boy dip balıkları ve kefal avında kullanılan bir yemdir. Ayrıca istavrit, kupes, izmarit gibi küçük cüsseli balık için çok kullanılır. Her türlü balık tarafından sevilerek yenilir. Denizlerde bataklık yerlerde ve özellikle organik maddelerin bol olduğu yerlerde yoğun miktarda bulunur. Deniz marulu denilen bitki ile pazarlanarak rutubetli bir ortamda tutulmaları sağlanır. Rutubetsiz ve sıcak ortamlarda çok çabuk ölürler ve vücutlarındaki suyu sürekli kaybederek kısa sürede işe yaramayacak bir hâle gelirler.

Resim 1.7: Kurt

1.1.1.8. Çekirge ve Çeşitli Su Böcekleri

Özellikle alabalık avında alabalıkların bulunduğu su ve çevrede yaşayan çekirge ve çeşitli böceklerden yem olarak yararlanır. Özellikle kıyılarda bulunan küçük çekirgeleri yem olarak kullanmak mümkündür. Aynı yerlerde taşlar altına bakmak suretiyle çeşitli su böcekleri toplanabilir.

Resim 1.8: Su böcekleri

1.1.1.9. Diğer Balıklar

Pek çok balık türü, kendilerinden daha büyük diğer tür balıkların avında yem olarak kullanılabilirler. Örneğin orkinos avında kefal, palamut hatta torik; kılıç balığı avında uskumru, kolyoz veya iri istavrit; sağrit avında sinagritlerin yemeye alışkın olduğu çeşitli dip balıkları; mercan avında, sardalye veya gümüş balıkları; torik ve palamut oltasında istavrit, uskumru sardalye veya hamsi; lüfer takımına yine sardalye veya hamsi gibi küçük balıklar takılarak av yapılabilir.

1.1.2. Oltaya Cansız Takılan Yemler

1.1.2.1.Sülünes

Balık avında çok kullanılan bir yemdir. 6–8 cm uzunlukta ve 1-1,5 cm kalınlıkta kabuklu bir deniz canlısıdır. Denizlerde az kumlu yumuşak zeminden kürek ile alınan kısmın kalbur içinde suda yıkanması ile kolayca toplanırlar. Sarı renkte yumuşak ve kabuğuna, uygun uzun bir eti vardır. Pek çok deniz balığı avında değerli bir olta yemi olarak kullanılır. Bu yem fazla miktarda buzlukta dondurularak uzun süre saklanabilir. Ayrıca tuzlanarak da saklamak mümkündür. Mercan, çipura, isparoz gibi dip balıkları avcılığında kullanılır.

Resim 1.9: Sülünes

1.1.2.2. Madya

Denizlerde taşlık yerlerde bol olarak bulunan kabuklu bir su canlısıdır. Zemin üzerinde yaşar. Toplamak için herhangi bir kazıya gerek yoktur. Yüzerek ve gözlük takılarak bol olarak toplanabilir. Etleri sülünese göre daha serttir. Bu nedenle oltadan kolayca çıkmaz. Sülünes bulunmayan yerlerde kullanılır. Ortamda küçük boy balık ve yumuşak yemleri bozuyor ise madya tercih edilebilir. Kabuk kırılarak canlının eti çıkarılır. Kırılan kabuktan ayrılan canlının kapak olarak kullanıldığı sert kısmından bıçak ile kesilerek atılması ve bundan sonra yeme takılması gerekir. Mercan ve çipura avında kullanılabilir.

Resim 1.10: Madya

1.1.2.3. Deniz Minaresi

Madyaya benzer, fakat daha küçük yapılıdır. Küçük deniz balıklarını avlamada olta yemi olarak kullanılır. Diğer yemlerin yokluğunda tercih edilirler. Madya toplamada olduğu gibi gözlük ile yüzeysel toplanırlar. Otlu yerlerde otlar arasında bolca bulunur.

1.1.2.4. Deniz Salyangozu

Denizden avlanılan pek çok deniz kabuklusunun eti olta yemi olarak kullanılabilir. Deniz salyangozu da bunlardan bir tanesi olup madya gibi toplanır. Deniz dibini tarayarak bir tarak gibi çekilen malzemeler ile derin denizlerde de toplanabilir.

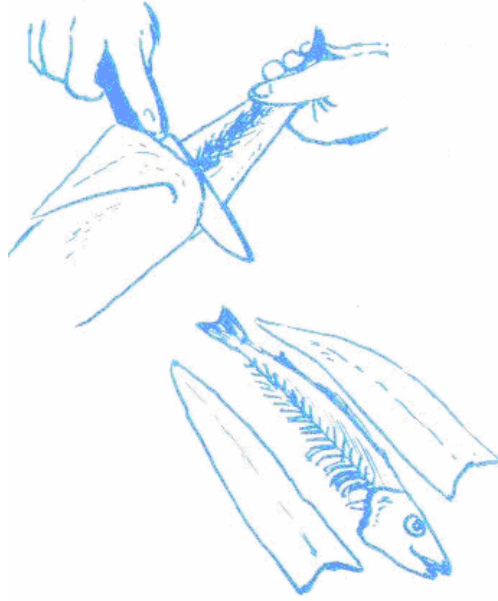
1.1.2.5. Midye ve Diğer Kabuklu Canlı Etleri

Etobur deniz balıkları, her türlü kabuklu deniz canlıları etlerini severek yerler. Bu nedenle bu tür etlerin oltaya takılması yolu ile balık avı yapılabilir. Denizlerde pek çok yerde temin edilebilecek bu tür canlılardan biri kara midyedir. Özellikle izmarit, ısparoz gibi küçük balık avında midye etinden başarı ile yararlanılabilir. Ayrıca kum midyesi veya akivades (*Tapes decussatus*), kidonya (*Venus verrucosa*) deniz düğmesi veya diğer pek çok kabuklu su canlısı eti başarı ile kullanılacak olan olta yemleridir. Herhangi bir kıyıya ava gidildiğinde yem kalmadığında çevreyi araştırarak yem olacak canlı aramak ve kullanarak denemek yararlı sonuçlar verebilir.

1.1.3. Parça Hâlindeki Olta Yemleri

1.1.3.1. Akyem ve Yaprak Yemler (Balık Etleri)

Beyaz et veren her türlü balık eti olta yemi olarak kullanılabilir. Bu yemlerin kullanılışı avlanan balığa göre değişebilir. Örneğin, mercan avında sardalye balığı 1–2 cm kesilerek oltaya takılır. Bir istavrit veya uskumrunun eti kuyruktan başa kadar kaburgadan kesilerek palamut avında yaprak yem olarak kullanılır. Bazı balıklardan kuyruktan başın sonuna kadar fileto çıkarılarak oltaya etler takılabilir. Her türlü karnivor (et yiyici) balık avında diğer balıkçileri başarı ile avcılıkta kullanılmaktadır.

Şekil 1.11: Yaprak yemin yapılışı

1.1.3.2. Mürekkep Balığı ve Kalamar Etleri

Mürekkep balığı ve kalamar etlerini de pek çok balık avında balık eti gibi kullanmak mümkündür. Bacakları kesilerek iğneye takılır. Çipura, karagöz, mırmır balıkları için uygun yemlerden biridir.

1.2. Bitkisel Yemler

1.2.1. Hamur Hâlindeki Yemler

Ekmek, makarna, çeşitli hamurlar ile balığın müşterek hamur hâline getirilmesi veya haşlanmış patates, haşlanmış çeşitli hububat gibi karbonhidratlı yemler sazan, kefal, bıyıklı balık gibi balıkların avcılığında kullanılabilen yemlerdir. Özellikle mazmoz yapmak için bu çeşit yemlerden bol ve ucuz olarak yararlanılabilir.

1.2.1.1. Hamur

Sazan balığının hamurla avlanması, hamur hazırlaması bakımında oldukça büyük farklılıklar gösterir. Gerek ana madde olarak kullanılan un (mısır, pirinç, buğday vs.), gerek sulandırma (su, peynir suyu, yoğurt, çeşitli meyve suları vs.) gerekse katkı maddeleri (hazır çorba tozları, sucuk, salam, bakla içi, bezelye gibi hububat püreleri vs.) kullanılır.

➤ Yüksek Protein İçerikli Yem

Bu hamurun hazırlanmasında temel olarak vücut geliştiricilerin kullandıkları yüksek proteinli un şeklinde besinler kullanılmaktadır. Yaklaşık bir pakette 800-850 g bulunan bu un, ezilmiş bira mayası ile karıştırılarak iki yumurta vasıtası ile sulandırılır ve hamur hâline getirilir. Gevşekçe olan bu hamurdan ceviz büyüklüğünde toplar oluşturulur ve kaba mısır ununa bulanarak iyice kaynayan suya atılıp dış yüzeyinde bir kabuk oluşuncaya kadar (1-1.5 dk.) kaynayan suda yüzdürülerek kaynatılır.

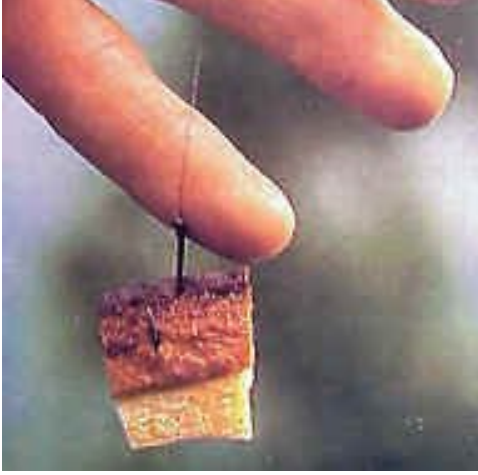

Resim 1.12: Hamur yemin oltaya takılışı

Kaynatılan toplar, stretch-film'e sarılarak buzdolabında saklanır. Omnivor olan Sazan, özellikle yemin bol bulunduğu yerler veya dönemlerde oldukça seçicidir. Bu dönemlerde, ortamda bol miktarda yem bulunduğundan tercihini daima protein ağırlıklı besinlerden yana kullanır. Özellikle ötrifikasyon (çürümenin) olduğu yerlerde, bitkisel besinin bol miktarda bulunmasına rağmen, ortamda protein içeriğinin az bulunması da sazan balığını bu yeme yönelten en önemli etkidir.

1.2.1.2. Ekmek

Ekmek olduğu gibi kullanılabilirdiği gibi (kabuk kısmı), bütün bir ekmek evde hafif şekerli suya ıslanıp iyice yumuşadıktan sonra tülbentte suyu sıkılarak hamur hâline getirilerek de kullanılabilir. Genelde kolay elde edilebilen bir yemdir.

Resim 1.13: Ekmegin yem olarak kullanılması

1.2.2. Dane

Bakla, bezelye, mısır, keten tohumu ve nohut gibi daneler iğneye geçecek, ancak yem dağılmayacak kıvama kadar kaynatılıp soğuk suda bekletildikten sonra kullanılır. Bu tür yem kullanımında en önemli unsur yoğun ve düzenli yemlemedir.

Bu tür yemleri şamandıralı beden ile kullanmakta yarar vardır. Bunun için geçerli iki yöntem söz konusudur.

➤ Yüzdürme Yöntemi

Bu yöntemde şamandıra, yüzdürücü bir unsur olarak kullanılır, yani yem ve kıstırmaların ağırlıkları şamandırayı batırmaya yeterli değildir. Ancak yem, balık tarafından kapıldığında şamandıra batar.

Bu yöntemde, balığın yemleneceği derinlik tespit edilip ona göre bir beden uzunluğu bırakmak gerekir. Beden uzunluğunun kamıştan uzun olması durumunda veya fırlatma sırasında zorlukları önleme açısından, her iki yöntemde de hareketli şamandıra kullanmakta fayda vardır.

➤ **Batırma Yöntemi**

Söz konusu yöntemde öbürünün tam tersine şamandıra, yem ve kıstırmaların ağırlığını taşıyamaz durumda ve suya tam olarak batmış hâldedir. Son kıstırmadan sonra kısa bir beden parçası ile yem dibe yatmış durumdadır. Balığın yemi kapıp yem ve iskandili dipten kesmesi sonucu üzerindeki yük azalan şamandıra, yüzer hâle geçer ve balıkçı tarafından görülür. Bu yöntem için, su derinliğinin tam olarak bilinmesi gerekir.

Yem ve balık ilişkisinin tüm detaylarını fark edebilmek için kıstırma ağırlıklarının iyi ayarlanmış ve şamandıranın en üst noktasının derinlik iyi hesaplanarak yüzeyden ancak 1-2 cm kadar batık olması gerekmektedir. Bu da ancak hareketli şamandıra ile yapılabilir.

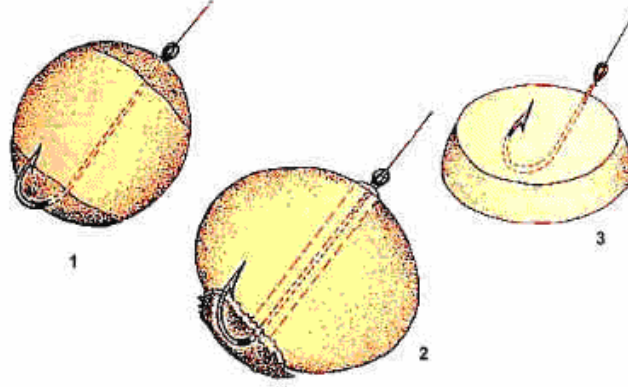

Resim 1.14: Mısır daneleri ve oltaya takılışı

1.2.3. Yumru Yemler

1.2.3.1. Patates

Sazan avcılığında yüksek proteinli yemler bir yana bırakılacak olursa patates en ideal yemdir. Patates, olduğu gibi kullanılabilirdiği gibi püre ve un olarak hamur tipi yemlerin bileşimine girer. Patatesi bütün olarak kullanabileceğiniz gibi dibi bataklık yerlerde dilim olarak kullanabilirsiniz.

Resim 1.15: Patates ve oltaya takılışı

Bütün Patates

Haşlama: Avlanacak balık boylarına göre patatesler seçilir (yaklaşık 3-5cm yarıçaplı). Kabukları elle sıyrılmayacak kadar az olarak haşlanmalıdır (avuç içinde sıkarak ezebileceğiniz kıvamda olmalıdır). Haşlanan patatesler, derin dondurucuya taş gibi dondurulur. Bu dondurma işlemi, patatesler çözülürken onların daha da yumuşamasını sağlar. Yaklaşık 1-2 gün derin dondurucuda kalan patatesler çıkarılıp, iki kutuplarında kabuk kalacak şekilde ortaları soyulur ve içinde pekmez veya melas bulunan bir kavanoza konup saklanır. İğne tam ortasından (iki kabuklu kutup arası), beden tarafından bir çuvaldız vasıtası ile takılır ve iğne iyice patatese gömülür.

Kızartma: Avlanacak hedef balık boylarına göre patatesler seçilir (yaklaşık 3-5cm yarıçaplı) soyulup bir kutupları düzlenir. Una bulanarak kızgın yağda dış yüzlerinde kabuk oluşacak şekilde kızartılır. Sıcakken düzletilen kutuptan iğnenin içinden geçebileceği çapta bir tükenmez kalem iç tüpü geçirilir. Tüpün içi bir kürdan vasıtası ile temizlenir ve fazlalıkları kesilir. Melasa veya pekmeze bulanarak muhafaza naylonuna sarılır ve buzdolabında saklanır. Av sırasında beden, tükenmez kalem tüpünden geçirilip iğne bir parça ekme kabuğu takılarak patatese gömülür. Ekme kabuğu, fırlatış sırasında şoku absorbe edip iğnenin patatesi kesmemesi içindir.

Patates püresi: Bir kg patates iyice haşlanır. Haşlanan patatesler iyice ezilir. Bir tatlı kaşığı hardal, bir tatlı kaşığı zeytin ezmesi ile çok iyi karıştırılır. Karışıma bir paket hazır çorba (tercihen sebze çorbası) eklenir ve gevşek hamur kıvamına gelmesi için un veya bayat kuru ekmeleklerden çekilerek elde edilen un ile karıştırılarak yoğrulur. Ceviz büyüklüğünde topaklar yapıp strech film'e sarılarak (veya vakumlanarak) buzdolabında saklanır.

Kullanılacağı zaman, resimde olduğu gibi iğneye takılan bir parça kabuk ekme üzerine uygulanır. Bu, yumuşak hamurun fırlatma sırasında formunu kaybetmemesi içindir. Dibe varan yemler, suyun da etkisi ile yavaş yavaş eriyerek suya dağılırlar ve uzak mesafelerde bile sazani tahrik ederek kendilerine çekerler. Yemleme açısından, bir miktar yem dibine misina bağlanmış bir ilaç kutusu ile fırlatmak sureti ile uzak mesafelerde çevre yemlenebilir.

Resim 1.16: Patates püresi ve oltaya takılışı

1.2.4. Köspe Yemler

1.2.4.1. Ayçiçeği Köspesi

Ayçiçeği köspesi fabrikada preslenmiş olarak satılmaktadır. Preslenen bu yem sert olduğu için suda uzun süre dayanır, tatlı su balıklarının avcılığında kullanılan bir yemdir.

Köspe keserken ve delerken elde ettiğiniz talaşı biraz mısır unu, çok az kepek, buğday unu biraz peynir suyu (veya yoksa ekşimiş yoğurttan olabilir) 1 yumurta ile karıştırabiliriz. Bir hamur elde edip hamuru biraz dinlenmeye bırakıp köspe talaşı daha pratik olarak ekmek fırınından alınan mayalı hamurla da karıştırılabilir. Elde edilen hamur bir iğneye takılacak büyüklükte toplar hâlinde yuvarlanır. Güneşte biraz kurutup kullanacağı kadarını 1–2 dakika makarna haşlar gibi haşlanır. Böylece yemler esnek olur ve kolay dağılmaz.

Resim 1.17: Köspe ile avcılık

Köspe ile avcılık yöntemi, özellikle aynalı sazan avı için en geçerli yöntemlerden biridir. Tabaka hâlindeki preslenmiş ayçiçeği köspesi 5x5x5 cm ölçülerinden küçük olmamak kaydıyla küp ya da dikdörtgen prizması şeklinde kesilir. Tam ortasından matkapla delinir (Bu işlemler sırasında oluşacak talaşı sakın heba etmeyin.). Bedeni oluşturacak misina ucuna klipsli bir firdöndü bağlanır. Bu firdöndüye aynı kalınlıkta 10–15 cm' lik bir kısa beden ilave edilip köspenin deliğinden geçirilir ve ucuna üçlü bir firdöndü bağlanır.

Bundan amaç, suda eriyen k speyi rahatça değiştirmektir. Üçlü fird nd n n serbest kalan iki halkasının her birine bedenden 1 boy ince misina ile 8–10 cm uzunluğunda dörder tane köstek bağlanır. Bunların ucuna da olta iğnesi bağlanır. Böylece 8 olta iğneli bir takım donatılmış olur. Olta iğneleri, k spenin muhtelif yerlerine birbirine dolaşmayacak şekilde tutturulur. Bu takıma ağırlık bağlanmaz,  nk  k spenin kendisi hem ağırlık hem de yem görevi görür. Dip oltası gibi atılıp  ngirak bağlanabilir. K spe, suda çok yavaş eriyerek dağılırken bunu yemek isteyen balıklar olta iğnelerine takılır. K spenin  zerine 1–2 damla bitkisel yağ damlatılırsa iyi sonuç alınır.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Olta avcılığında kullanılan yem çeşitlerini sınıflandırınız.	➤ Laboratuvarda çalışıyor iseniz laboratuvar çalışma kurallarına, denizde çalışıyorsanız denizde güvenlik kurallarına uymalısınız.
➤ Avlanacak balık türüne göre oltaya takılacak yem çeşitlerini sıralayınız.	➤ Ekonomik ve amaca uygun malzeme seçmelisiniz.
➤ Kullanılan yemlerin nasıl temin edildiğini tespit ediniz.	➤ Olta materyalini güneş ışığından korumalısınız.
➤ Yemlerin oltaya takılış şekillerini gösteriniz.	
➤ Hangi yemin ne tür balık avcılığında kullanıldığını sınıflandırınız.	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TEST

Aşağıdaki soruları cevaplayarak öğrenme faaliyetinde öğrenmiş olduğunuz bilgileri ölçünüz.

1. Aşağıdakilerden hangisi olta yemi olarak kullanılmaz?
A) Teke
B) Sülünes
C) Arpa
D) Patates
E) Hamur
2. Aşağıdakilerden hangisi daha çok tatlı su olta avcılığında yem olarak tercih edilir?
A) Çime
B) Karides
C) Midye eti
D) Yengeç
E) Toprak solucanı
3. Aşağıdaki yemlerden hangisi daha çok dip balıkları avında kullanılır?
A) Sülünes
B) Madya
C) Kurt
D) Akyem
E) Akivades
4. Aşağıdaki olta yemlerinden hangisi diğerlerinden farklıdır?
A) Mısır
B) Hamur
C) Patates
D) Kurt
E) Bakla

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı karşılaştırınız. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Oltta avcılığında kullanılan yem çeşitlerini sınıflandırdınız mı?		
➤ Avlanacak balık türüne göre oltaya takılacak yem çeşitlerini sıraladınız mı?		
➤ Kullanılan yemlerin nasıl temin edildiğini tespit ettiniz mi?		
➤ Yemlerin oltaya takılış şekillerini gösterdiniz mi?		
➤ Hangi yemin ne tür balık avcılığında kullanıldığını sınıflandırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Bu faaliyet ile uygun ortam sağlandığında paraketelerle avcılık yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Balıkçılık atölyesinde, deniz, göl kenarında veya bir balıkçı gemisine giderek,

- Parakete çeşitlerini
- Çeşitli paraketelerin malzeme boyutlarını
- Paraketelerde kullanılan yemleri
- Paraketelerin kullanılış şekillerini gözlemleyiniz.

Edindiğiniz bilgileri kayıt altına alarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. PAREKETE ÇEŞİTLERİ

2.1. Paraketeler

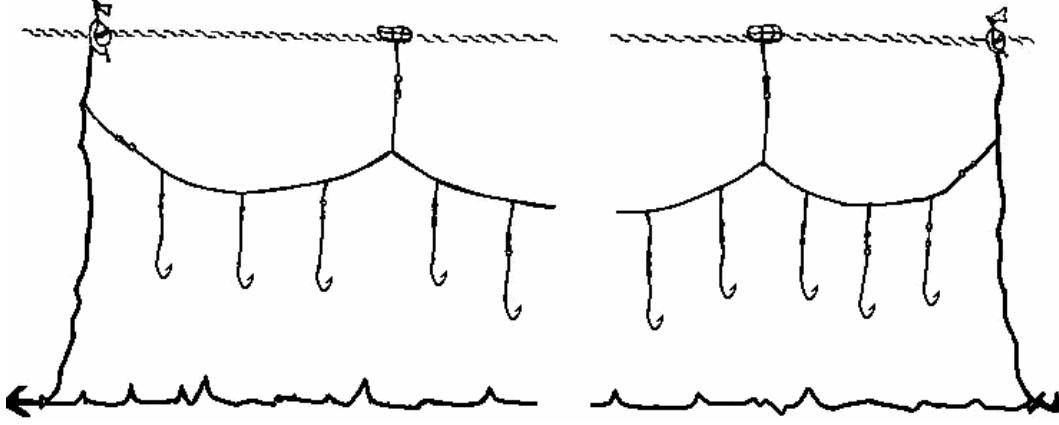
Başı ve sonu şamandıralı, birkaç sepete monte edilebilen, iğneleri yemli olta takımlarının bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Çok sayıda iğne içeren paraketelerde iğneler arasındaki mesafe, takımı oluşturan kısımların uzunluğu, avlanacak balığa göre değişen bazen iki ucundaki şamandıralar yerine ışıklı işaretler konabilen avlama takımlarıdır.

Avlanacak balık türüne göre 150 ile 3000 kadar balık oltası iğnesinden meydana gelir. Paraketeler, takımlar hâlinde hazırlanıp denize bırakılırken birbirine eklenirler. Ana beden misina olabileceği gibi naylon ip de olabilmektedir.

Paraketelerin olta iğneleri, irilik ve sağlamlık bakımından avlayacağı balığa göre tayin edilir. Takım küçük balıkların avı için donatılıyorsa iğneleri küçük ve ince olur. Yalnız mercan, çipura vb. balıkların paraketeleri için seçilecek iğnelerin daha iri ve daha kuvvetli olmalarına çok dikkat etmelidir, çünkü bu hayvanların dişleri sivri değil, boncuk gibi yan yana dizilmiş ve hasır dokusu görünümündedir. Çeneleri de çok kuvvetlidir. Bu sebeple iğneleri kolayca büker hatta kırabilirler. Böyle olmasına rağmen, dişlerin kesici özellikleri olmadığından köstekler için tehlikeli olamazlar.

Her paraketenin mutlaka deniz dibine yatırılması gerekmez. Bazen su yüzünde, bazen de orta sulara avlanmak üzere donatılanlar da vardır.

Paraketeler, daha çok dip balıklarının avında kullanılır. Dip balıkları, göçmen balıklar gibi büyük sürüler oluşturmaz. Geniş alanlara yayılmaları ve tek tek görülmeleri sebebiyle takımların uzun bedenli ve çok iğneli olarak donatılmaları gerekir.

Şekil 2.1: Paraketenin denizdeki şematik görünüşü

Bu tür oltalara balık kendiliğinden takıldığından kontrolsüz olta adını alırlar. Kontrolsüz oltalar (paraketeler), dip paraketeleri ve orta su paraketeleri diye ikiye ayrılır. Paraketelerde balık kendiliğinden balık iğnesine takıldığı için eğri saplı balık iğneleri tercih edilmektedir. Ancak bazı balıkçılar kolayca bulaştığı için eğri saplı iğneleri kullanmamaktadır.

2.1.1. Kalkan Paraketesi

Takımlardan oluşan paraketede 1 takım 250–500 kancadır. Kullanılan paraketenin toplam boyu 2600 m'ye kadardır. Beden 23 tex X 45–54 veya 1,5–2 mm \emptyset örme sentetik iptendir. Köstekler arası uzunluk 240–320 cm'dir. Köstekler 60 Nr. misina, 30–50 cm'dir.

80 m derinliğe kadar atılan paraketenin genellikle başlangıç ve bitim yerlerinde şamandıra vardır. Şamandıra ipi 5 mm \emptyset polipropilen ve derinliğin 1,5 katı boydadır. Mazalya 20 kg.'dır. Her 250 kancada bedene 6 kg'lık her 50 kancada daha küçük bir taş bağlanmaktadır.

Mevsimine göre kesilmiş parça balıklar yem olarak kullanılmaktadır. 3 kişilik bir mürettebat normal hava şartlarında her gün takımı kontrol etmekte, yeniden yem takmaktadır.

2.1.2. Morina Paraketesi

Tek takımlar hâlinde kullanılan paraketede bir takım 160–250 kancadır. Beden 3,5–4 mm \emptyset köstekler ise bağlı olarak 100 cm. ve 2,5 mm. \emptyset polipropilendir. Uzunluk 3 m'dir. Köstekler arası kullanılan iğneler yuvarlak değil, eğridir.

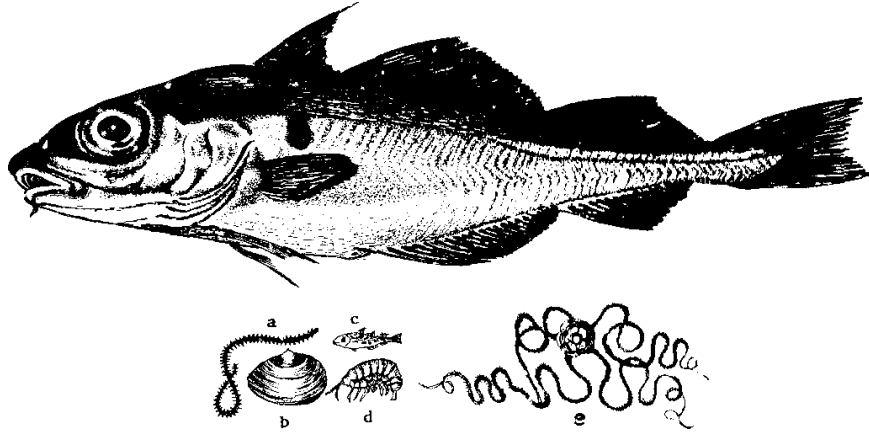
Parakete bir şamandıra ile markalanmaktadır. Takımın atılmasına açıktan başlanmakta, 18–20 kg'lık mazalya derinlikten 3–5 m fazla bir iple indirilmekte ve paraketenin bir ucu buna bağlanmaktadır. Bedene başka ağırlık bağlamadan takım dökülmektedir. Kıyının 30–35 kg ağırlığındaki mazalyası son köstekler 20–30 m uzağa bağlanmakta ve derinliğin bir buçuk katı uzunlukta olan şamandıra ipi ile indirilmektedir. Şamandıra ipleri 5–8 mm Ø polipropilendir.

Mezgit, istavrit veya 10–12 cm boyunda kesilmiş zargana yem olarak kullanılmaktadır. İki takımı 3 kişilik bir ekip her gün kontrol etmekte, yemleri tazelemektedirler.

2.2. Parakete ile Avcılık

Paraketeler, genelde demersal karnivor (etçil) balıkların avcılığında kullanılmaktadır. Avlanacak balığın büyüklüğüne ve türüne göre balık iğneleri seçilir. Köstek olarak kullanılacak misinalar da aynı şekilde balığın büyüklüğüne ve gücüne göre seçilir.

Paraketalar, avlanacak balık türüne göre hazırlandıktan sonra yemleme işi yapılır. Yem olarak avlanacak balığın tercih ettiği yem, tercihen taze olarak alınıp kesilerek parçalar haline getirilir. Mezgit için istavrit yem olarak kullanılırken, orfoz için ise sübye, orkinoz için kolyoz vb. tercih edilmektedir.

Şekil 2.2: Mezgit balığı (*Gadus merlangus*) ve başlıca gıdaları
a-Kurt, b-Yumuşakça, c-Küçük balık, d-Karides, e-Kamçılılar (Ophiuren)
(Muus ve Dahlström, 1978)

İğnenin yem içinde görünmez duruma getirilmesine dikkat edilir. Eğer kullanılacak yem, kesmeyi gerektirmeyecek boydaki balıklardan seçilmiş ise iğneyi balığın ağzından sokma ve galsamadan çıkarıp sırttaki kaba ete batırma yöntemi uygulanır.

Diğer yaprak yemlerle karideslerin, sübye, kalamar, ahtapot, midye içi, sülüne vb. yemlerin takılma işlemi olta takımlarındaki gibi aynıdır, ayrıca bir özelliği gerektirmez.

Kolayca takılmalarını sağlayabilmek için biraz irice olan ak yemleri bazı kimseler yaprak çıkarma yerine ikiye veya üçe bölerek kullanırlar. Yemler tek tek balık iğnelere takılırken bir taraftan da bu yemli iğnelere parakete sepetine dizilir. Tüm balık iğneleri yemlendikten sonra denize bırakma işlemine sıra gelir.

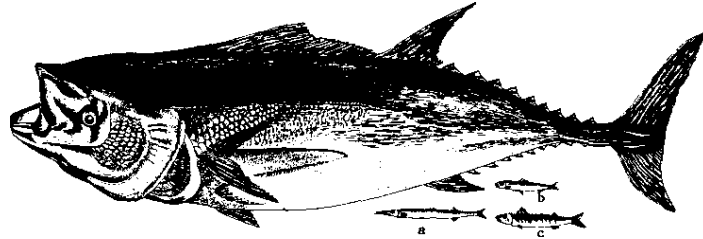
2.2.1. Paraketelerin Kullanılması

Parakete kullanılacak sandalda en az iki, en çok da üç kişi bulunur. Bunlardan birincisi kürekçi, ikincisi paraketeyi döken üçüncüsü de balıkları iğneden alan ve istifli sağlar.

İstifçiliği kürekçi de yapabilir, ama paraketenin iri balık yakalamak üzere dökülmesi amaç edinilmiş ise balıkların alınması hem sandalın parakete bedeni yönünden idare edilmesi ve hem de takımın istif edilmesi zordur. Bu bakımdan üç kişi olmakta fayda vardır.

Paraketenin döküleceği yere geldiği zaman önce parakete şamandırası suya bırakılarak akıntının yönü tayin edilir. Parakete kesinlikle akıntıya karşı bırakılmaz. Çünkü iğnelere dibe gitmeden dolaşabilir. Akıntı yönünde önce bir ağırlık bırakılır. Daha sonra yemlenmiş iğnelere tek tek bırakılarak serilir. Tamamı bırakıldıktan sonra biraz kürek çekilerek paraketenin gerilmesi sağlanır. Daha sonra da diğer ağırlık ve buna bağlı olan şamandıra bırakılır. Avlanacak balık türüne göre 2-3 saatle 2-3 gün arasında denizde bırakılabilirler.

Toplanırken ise dolaşmaması için aksine akıntı üzerine doğru toplanır ve tek tek sepete dizilmeyip balıklar çıkarıldıktan sonra sepetin içine istif edilir. Kıyıya geldiğinde artık yemleri temizleyip yeniden yemleyerek parakete hazırlanır. Son yıllarda Japonlar ülkemizde orta su paraketesini ile orkinos avcılığı yapmaya başlamışlardır.

Şekil 2.3: Ton balığı-Orkinos (*Thunnus thynnus*) ve başlıca gıdaları
a-Sargan, b-Küçük balık, c-Uskumru
(Muus ve Dahlström,1978)

Orkinos paraketeleri gelişen teknolojiye uyarak makineler yardımı ile atılıp toplanmaktadır. Bazı oltalarda doğal yemler kullanıldığı gibi yapay yem de kullanılabilir.

Genellikle av mevsimine göre balığın tercih ettiği yem türü oltaya takılmaktadır. Bu yemler lüfer, uskumru ve sübye olabilir. Oltalar birbirine kolaylıkla monte edilen birçok parçadan oluşmaktadır. Denize bırakıldığında kilometrelerce uzanan orkinos paraketesini 8-10 saat bekletildikten sonra toplanmaktadır. Paraketeyi su üzerinde taşıyan şamandıralardan başka, baş tarafta telsiz vericisi bulunan özel bir şamandıra yardımı ile tekne devamlı parakete ile irtibat hâlinde bulunmaktadır.

Bu tür avcılık yapan tekneler, denizlerde aylarca kalarak av yapabilecek kapasitededir. Bir orkinos paraketesinin bırakılması 3–4 saat alabilmektedir. Orkinos paraketesinin ana bedeni ile köstekleri toplanırken birbirinden kolaylıkla ayrılacak şekilde aracı halkalar (klips) vardır. Bu sayede teknede ana beden makaraya sarılırken köstekler ayrı olarak istif edilmektedir. Bu işlem, tekne 5–6 mil hızla ilerlerken usta gemiciler yardımı ile yapılmaktadır. Parakete atılırken de aynı hızla gemiciler köstekleri ana bedene monte edebilmektedirler. Avlanan balıklar temizlenip kanı akıtıldıktan sonra teknedeki soğuk havuzda bekletilir. Avlama birkaç ay gibi uzun süre devam ettiğinden balıkların bozulması önlenmiş olur.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Paraketeleri sınıflandırınız.	➤ Laboratuvarda çalışıyor iseniz laboratuvar çalışma kurallarına, denizde çalışıyorsanız denizde güvenlik kurallarına uymalısınız.
➤ Kalkan paraketesinin özelliklerini sıralayınız.	➤ Ekonomik ve amaca uygun malzeme seçmelisiniz.
➤ Morina paraketesinin özelliklerini sıralayınız.	➤ Olta materyalini güneş ışığından korumalısınız.
➤ Seçilen yemlerin paraketaya takılışını gösteriniz	
➤ Paraketenin suya bırakılış tekniğini gösteriniz.	
➤ Paraketelerle yakalanan balıkları sınıflandırınız.	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları cevaplayarak öğrenme faaliyetinde öğrenmiş olduğunuz bilgileri ölçünüz.

1. Aşağıdakilerden hangisi parakete avcılığı malzemelerinden değildir?
A) Sandal
B) Şamandıra
C) Köstekli iğne
D) Aracı halkalar (klips)
E) Sırtı
2. Aşağıdaki olta takımlarından hangisi daha fazla iğne bulundurur?
A) Zoka
B) Parakete
C) Çapari
D) Kaşık
E) Seğirtmeler
3. Paraketenin sandalla avcılığında en az kaç kişi gereklidir?
A) 1
B) 4
C) 2
D) 7
E) 3
4. Orkinos avcılığında parakete denizde ne kadar süre beklenip toplanmalıdır?
A) 24-48 saat
B) 12-16 saat
C) 18-22 saat
D) 8-10 saat
E) 24-36 saat
5. Paraketeler genellikle hangi tür balıkların avcılığında kullanılır?
A) Demarsal omnivor balıklar
B) Sazanlar
C) Demarsal karnivor balıklar
D) Kalamar
E) Pelajik balıklar

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise uygulamalı teste geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

UYGULAMALI TEST

Balıkçılık laboratuvarına veya bir balıkçı barınağına giderek sorumlu öğretmene veya balıkçılara çalışmalarınız hakkında bilgi veriniz. Ondan izin alarak yukarıdaki öğrenme faaliyetinde öğrendiğiniz gibi parakete ile avcılık yapınız.

Yaptığımız uygulamayı aşağıdaki değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Paraketeleri sınıflandırdınız mı?		
➤ Kalkan paraketesinin özelliklerini sıraladınız mı?		
➤ Morina paraketesinin özelliklerini sıraladınız mı?		
➤ Seçilen yemlerin paraketeye takılışını gösterdiniz mi?		
➤ Paraketenin suya bırakılış tekniğini gösterdiniz mi?		
➤ Paraketelerle yakalanan balıkları sınıflandırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-3

AMAÇ

Bu faaliyet ile uygun ortam sağlandığında çapari ile avcılık yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Balıkçılık atölyesinde veya bir balıkçı gemisine giderek,

- Çapari çeşitlerini
- Çeşitli çaparilerin malzeme boyutlarını
- Çaparilerde kullanılan yemleri
- Çaparilerin kullanılış şekillerini gözlemleyiniz.

Edindiğiniz bilgileri kayıt altına alarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. ÇAPARI ÇEŞİTLERİ

3.1. Çapari Avcılığı

Çapari, ana bedenden sonra ara beden üzerine köstekler yardımı ile bağlanmış 10 ile 30 arasında sayıları değişebilen balık iğnesinden oluşan olta türleridir.

Avlanmak istenilen balık türüne göre donatılması gereken çaparilerin bir ortak yanı vardır, o da çaparinin görünüş biçimidir.

Çaparılar, hangi balığın avında kullanılmak üzere donatılmışlarsa o balığın adı ile anılırlar. Avlanmak istenilen balığa göre donatılan bir çapari, bazı değişiklikler gösterir. Bu değişiklik sadece takımın ince veya kalınlığı, iğnelerinin büyük veya küçüklüğü bir de iğnelere eşlik edecek tüy seçimden ibarettir. Çaparılar, amaç bakımından ne kadar farklı olurlarsa olsunlar, donam ve şekil bakımından birbirlerinin aynıdır. Ne var ki avlanmak istenilen balık türü söz konusu olduğu zaman çapari, o kadar incelikler gösterir ki o incelikleri zorunlu kılan gereksinimler yerine getirilmedikçe beklenen sonuca ulaşma imkânı bulunamaz.

Kullanıldıkları amaca ve yönetime göre genelde iki kısma ayrılırlar.

3.1.1. Yemli Çapariler

3.1.1.1. Yemleri

Her şeyden önce, yemli çapari gerek elemanları ve gerekse donanımı bakımından, narin bir takım olarak bilinir. Bu sebeple yemlerinin de iğnelere uygun düşecek irilikte olmalarına dikkat edilir. Örneğin ergin boydaki çalı karideslerinin bile bu takım için büyük sayıldığı avlanma türleri vardır. Hâlbuki çalı karidesinin oltacılıktaki geçerliliği sınır tanımadığı halde, yemli çaparide bir ayırımı gerek duyulduğu veya duyulacağı düşünülecek olursa takımın ne tür bir özen istediği hemen anlaşılır. Hatta o kadar ki bazen çalı karideslerinin kabuklarını soyma zorunluluğunun bile duyulduğu günler olur.

Özellikle havaların soğumaya başlaması ile birlikte balıkların metabolizması yavaşladığı için sert kabuklu yemler yerine daha kolay yumuşak yemleri tercih ederler. Bu nedenle bu gibi dönemlerde yemin kolay alınmasını sağlama amacı ile çalı karidesinin (teke karidesi) üst kabuğununun soyulması bile düşünülebilir.

Böylece, çok iğneli yemli çapariler için yapılacak yem seçiminin yumuşak etlilere yönelik tutulması gerçeği, kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki yemler tercih edilir:

- Çamur veya kaya kurdu
- Kum solucanı
- Kabuğu soyulmuş karides
- Tohum denilen midyelerin içleri
- Ak yemlerin sırt yönünde bulunan kılçıksız ve kaba etleri
- Kabuğu kınlanmış şeytanminareleri ile deniz salyangozlarının bacak, kısaç ve vantuz görevi yapan sert nesiçlerinin kesilip atılmasından sonra elde kalan yumuşak bölümleri
- Sülünes
- Mamun

Çok iğneli çaparilerin yemlerine ayrı bir özen gösterilmesi gerekir. Eğer, yemli çaparilerde, kum solucanı, çamur veya kaya kurdu ya da, kabuğu soyulmuş karides eti kullanma olanağı bulunabilmiş ise o zaman takımdan tekir, hatta barbunya avlanabilir. Ancak bu olasılık için avlanmayı, bu balıkların yaşamına uygun yerlerde sürdürme şartı vardır.

Avlanma sırasında özellikle çok iğneli yemli çaparilerde, bir olguya çok dikkat etmek gerekir.

Bilindiği gibi çok iğneli yemli çaparilere, tüylülerde olduğu gibi sürekli olarak hareket verilmez. Takım, dibe indirildikten sonra balıkların yemleri kapmaları beklenir. Bu oluşumda çaparinin her çekilişinde iğneler dolmuyor ve dipten yukarıda kalan köstekler boş çıkıyorsa boş kalanları da doldurmak için iskandil üzerine yemler avlarını bulsun diye, elden ip bırakmak gerekir gibi görünüyorsa da bu davranış asla doğru değildir. Bu isteğe uyulacak olursa takımın elden gitmesine ve yeniden kullanma olanağının kalmamasına neden olur.

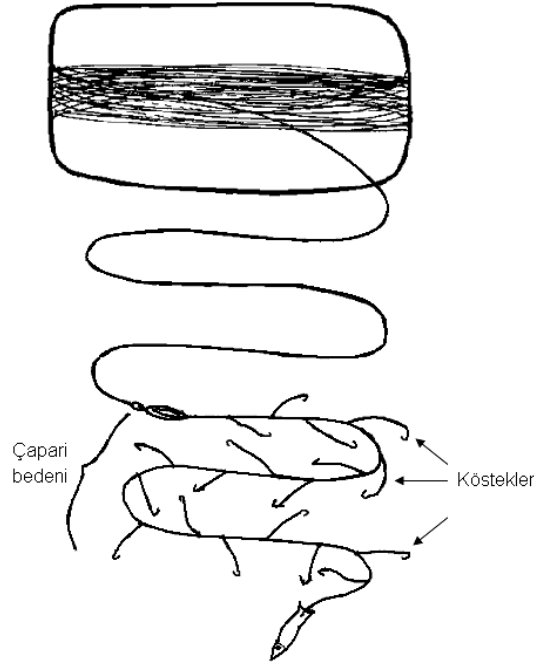
Eğer takımın deniz dibine nazaran üst iğneleri dolmuyorsa avlanma, yeni bir düzen istiyor demektir. Durum, balığın bulunduğu yerden daha yükseğe çıkmak istemeyişi ile açıklanabilir. O zaman takımın bedeni kısaltılıp iğne sayısı azaltılmalıdır. Buna, yani çapariden çevrilen bu takıma **yemli çapari yeldirmesi** adı verilebilir. Yalnız takımın deniz dibine indirilmesi yavaş ve çok ağır, hatta akıntıdan faydalanılarak yürütülür.

3.1.1.2. İzmirit Çaparisi

Kancada tüy kullanılmayan, onun yerine yem takılan bir çaparidir. Bu sebepten kanca ve köstekler birbirine ayrı bir iplik ile bağlanmamaktadır.

Çaparide el oltası 40-50 Nr. 100 m, firdöndü 24 mm'ye kadar büyüklükte, beden 25-30 Nr. köstek sayısı 20'ye kadar değişmekte, 20 Nr. köstek boyu (5) 12-15 cm'dir. Köstekler çok kısa olmadığı zaman köstek arası uzaklık iki köstek boyu veya biraz daha fazladır. İskandil 50-100 g'dır.

Kancaya yem olarak çoğunlukla midye takılmaktadır.

Şekil 3.1: Yemli çapari

3.1.2. Yemsiz Çapariler

Bir ana gövde üzerine çok sayıda köstekli balık iğnesinin sıralandığı, iğnelere yavru balık görünümünde martı, hindi, tavuk, kaz, ördek ve kuşların kanat ve göğüs tüylerinden kopartılmış parçaların takıldığı oltadır.

Tüy seçiminde gösterilmesi gereken önem iyi yüzücüler, deniz derinliklerindeki bütün renklerin çıplak gözle bakıldığı takdirde sürekli olarak mavi bir görüntü verdiklerini belirtilir.

Bazı balıklar beyaza bazıları alacalı renklere, bazıları kırçılı ve bazıları da koyu renklere daha çok ilgi gösterirler. Genellikle istavrit çaparilerinin tüyü beyazdır. Çingene palamudu da öyle, uskumru ve kolyoza kırçıl, palamut önce beyaz sonra kırmızı daha uygun olur. Toriğin çaparı tüyü de kırmızı horoz boynundaki parlak, dar fakat fazla uzun olmayanlarından seçilmektedir. Bu tüyler, hayvanın daha ziyade başına yakın boyun bölgesinden alınır.

Çaparide kullanılması gereken tüyler üç bölüme ayrılır:

- Uçucuların kanat veya kuyruklarındaki kalem tüyler
- Genel uçucuların göğüslerindeki veya kanat altlarındaki, bir tarafları kambur ve diğer tarafları çukur olan geniş fakat kısa tüyler

Horozların boyunlarından alınan ve simli imiş gibi ışıldayan ince fakat fazla uzun olmayan dar görüntülü tüyler olarak özetlenebilir.

Bunlar, tüylü çaparilerin temelini teşkil eder. Horozların parlak tüyleri dışında her uçucunun tüyü, çaparı için geçerli değildir. Özellikle sulara yaşayan uçucuların tüyleri tercih edilir. Sebebi, bu hayvanların tüyleri yağlıdır ve takımın kullanılması sırasında pek çabuk bozulmazlar ve su tutmazlar. En geçerli çaparı tüyü pelikan, balıkçıl kuşu ile kaz ve ördek tüyüdür. Çaparilerde tüy harcamaları oldukça fazladır. Bir gün iyi av yapan çaparinin, ertesi gün de aynı başarıyı göstermesi garanti edilemez. Kaldı ki, onarılmadan da yeniden kullanılması olanağı yoktur. Böylece harcanan tüyü aynen yerine koymak da pek kolay değildir.

3.1.2.1. Tüy Kullanma Zorunluluğu

Burada her şeyden evvel balığın hangi yem peşinde olduğunu kestirmek lazımdır. Avlanmanın mevsim olarak göz önünde bulundurulması, bu seçime yardımcı olur. Çünkü yem niteliğindeki balıkların sularımızdaki görünme zamanları aşağı yukarı bellidir. Bu gelişmeyi hatırlamak, takım donatmak isteyene hayli kolaylık ve avlamada da oldukça zengin rastlantılar sağlar.

Bu konuda donatılması gereken takım için kullanılacak tüyün dört çeşidi vardır.

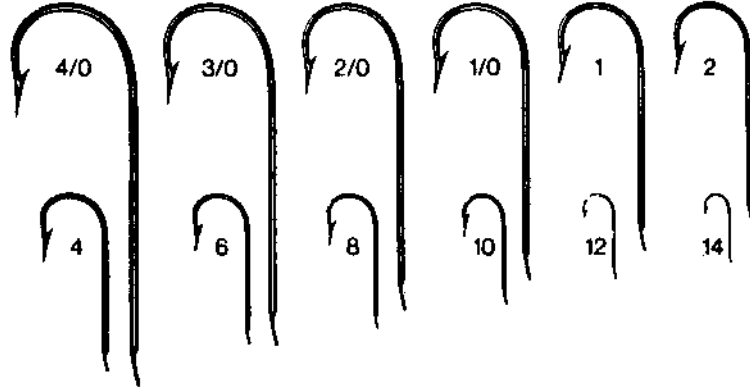
- Tekir ördeğin göğüs veya kanat altı tüyleri
- Beyaz veya beyaz alacası horozların boyun tüyleri
- Beyaz kazın göğüs veya kanat altı tüyleri
- Pelikan kuşunun göğüs veya kanat altı tüyleri

Bu dört çeşit tüyden birinin kullanılması zorunluluğu belirecek olursa ilk akla gelen şey, iğne seçimindeki uyarlılık olmalıdır. Çünkü bağlanması gereken çaparıde iğne ile tüy uyumu şarttır. Şöyle ki gerek tekir ördek veya martı tüyleri, boy bakımından kısa olacakları için iğne seçimindeki kalitenin 900 ile 2315'e kaydırılması gerekir.

Bu kalite iğneler, kısa saplı olmakla beraber yapıları da kalın bedelidir. Aynı zamanda bu iki kalitenin iğneleri birbirlerine çok yakındır. Hangisi olsa kullanılabilir iğnelerin irilikleri bakımından seçim numaraları da 6–8 arasında kalmalıdır.

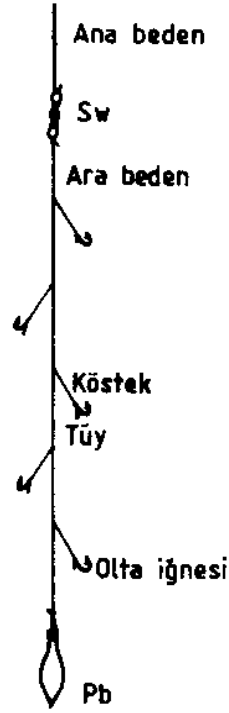
Çapari hazırlamak için kullanılacak balık iğnesi kadar (8–15 olabilir) 0.30 veya 0.35 mm çapındaki misinadan 15–20 cm boyunda köstekler kesilerek hazırlanır. Önce kösteklerin iki ucu düğümlenip bırakılır.

Piyasadan 1, 2 ve 3 nu.lı balık iğnesi adı altında satılan düz saplı, beyaz, tek tırnaklı balık iğnelerinden avlanacak balığın büyüklüğüne göre alınır.

Şekil 3.2: Çapari avcılığında kullanılan balık iğneleri

Telekler bozulmadan yaklaşık 3 mm genişliğinde dipten koparılarak balık iğnesi sayısı kadar ayrılır. Daha önce hazırlanmış kösteklerin bir ucuna bir tutam (3–4 mm genişliğinde) telekle bir balık iğnesi birlikte makara ipliği yardımı ile bağlanır. Tüm köstekler bu şekilde hazırlandıktan sonra ara beden olarak kullanılacak misina (0,30–0.35 mm \varnothing) üzerinde belirli aralıklarla (30–35 cm kadar olabilir) bağlanır. Ara beden bir başına 100 ile 300 g arasında bir ağırlık (kurşun) bağlanır. Diğer başına firdöndü aracılığı ile ana beden bağlanır. Ana beden 100 m civarında 0.60–0.70 mm \varnothing misinadan olabilir. Amaç misina toplandığında dolaşmamasıdır.

Şekil 3.3: Çaparı ve elemanları

Şekil 3.4: Tüyler takılmış çaparı iğneleri

Çingene palamudu avında genelde 2/0 nu.lı beyaz balık iğnelerinden 25–30 adet alınıp 0.40 mm \emptyset misinadan köstekler hazırlanır. Tüy olarak beyaz martıların göğüs tüyleri tercih edilir. Köstek aralıkları 40–50 cm, ağırlık olarak kullanılacak kurşun ise 300–400 g olabilir.

Fırdöndü olarak ise 4/0 veya 5/0 nu.lı fırdöndü bağlanabilir. Ana beden olarak 0.70–0.90 mm \emptyset misinalar tercih edilir. Palamut büyüdükçe kullanılacak balık iğneleri de büyür, misina kalınlaşır, köstek aralıkları büyür. Kullanılan ağırlık da 400 g'dan 800 g'a kadar çıkabilir.

3.1.2.2. İstavrit Çaparisi

El oltası 40–50 Nr. 100 m firdöndü 11–20 mm beden 25–30 Nr. 15–25 köstekli ve köstekler 25–30 Nr. 12–20 cm iskandil 100–200 g'dır. Kancada beyaz olarak martı, kaz veya hindi kuyruk tüyü kullanılmaktadır.

3.1.2.3. Uskumru Çaparisi

El oltası 50–60 Nr. 100 m firdöndü, 16–24 mm beden 35–45 Nr. 15–25 köstekli ve köstekler 30–45 Nr. 15–25 cm iskandil 200–450 g'dır. Kancada genellikle beyaz, kırçılı, kahve ve kına renginden siyaha kadar hindi tüyü kullanılmaktadır. Kolyoz çaparisi de aynı ölçüler içinde kullanılır.

3.1.2.4. Palamut Vonozu Çaparisi

El oltası 80–120 Nr. (veya son 20 m'si örme sentetik ip olabilir), 50 m firdöndü 40 mm, beden 70 Nr., 20–35 köstekli ve köstekler 50 Nr., 25–30 cm, iskandil 200–450 g'dır. Beyaz renkte kaz, martı, kırmızı horoz ve kırçıl ördek tüyleri bağlanmaktadır.

3.1.2.5. Palamut Çaparisi

El oltasının 30 m' si 100–200 Nr. misina, 20 m'si 3 mm Ø örme sentetik iptir. Firdöndü 5–6 cm beden 80 Nr. 40–45 köstekli ve köstekler 60 Nr. 30–35 cm iskandil 300–500 g'dır. Kancaya beyaz kaz veya martı tüyü bağlanmaktadır.

3.1.2.6. Kestane Palamudu Çaparisi

El oltası ve firdöndü palamut çaparisindeki gibidir. Beden 90 Nr. 40–55 köstekli ve köstekler 70 Nr. 30–40 cm'dir. İskandil 300–750 g'dır. Balığın ürkek olduğu zamanlarda ayrıca firdöndüye de 250 g'a kadar ağırlık bağlanmaktadır.

3.1.2.7. Torik Çaparisi

El oltasının 30 m'si 120–150 Nr. 20 m'si 4–5 mm Ø örme sentetik iptir. Firdöndü 5 cm veya daha büyüktür. Beden 100–120 Nr. 40–45 köstekli ve köstekler 90–100 Nr. 40–50 cm iskandil 500–1000 g'dır. Kancaya beyaz martı, kaz veya kırmızı horoz tüyü bağlanır.

3.1.2.8. Öksüz

Palamut, torik ve kofana seğırtme ile avlanırken balık sık sık avlanıyor ise avı artırmak için seğırtmeye öksüz takılmaktadır. Öksüz 1–5 köstekli bir bedendir. Bedenin bir ucu seğırtmeye, diğer ucu ise el oltasının firdöndüsüne bağlanmaktadır. Seğırtme ile firdöndüye en yakın kösteklerin arası 2 köstek boyu mesafededir.

Köstekler ve beden palamut için palamut çaparisi, torik ve kofana için torik çaparisi özelliklerini taşırlar. Yalnız öksüzde genellikle kırmızı horoz tüyü kullanılmakta, bazen aralarına beyaz tüy de karıştırılmaktadır.

Şekil 3.5: Öksüz

Bir çaparide aranan en önemli özellik, elemanlar arasındaki uyumdur. Tüyün iğneye, iğnenin kösteğe, kösteğin bedene, beden de olta ipine uyması gerekmektedir. Bunlardan birinin yokluğu, takımı başarısız kılar. Avlamada aksaklıklar, takım da dolaşmalar, takılmalar, karışmalar olur.

Köstek üzerindeki iğne, kendinden evvelkinin aynısı değilse, o takımdan düzgün bir çalışma beklenemez. İğneye bağlanan tüyün de cinsi, çokluğu veya azlığı bakımından eşlerine, yani kendinden evvelkilere uymuyorsa gene takımdan rahat bir çalışma beklenemez. Kösteklerin de incelik, kalınlık, uzunluk, kısalık bakımından eşlerine uydurulmaması sakıncalıdır. Tüylerin renklendirilmeleri balık türüne göre değişir. Çapari tüylerinin bazı balık türleri için havalar soğudukça renk bakımından koyulaştırılmaları gerekebilir.

Örneğin, palamut çaparisinde sabahın erken saatlerinde beyaz, kuşluk vakti sarı veya kırmızı, havaların soğuması sırasında da koyu renk tüy kullanmanın çok geçerli olduğu bilinmektedir. Martının göğüs tüylerini kınaya yatırdıktan sonra kullanıldığı bilinmektedir.

3.2. Çaparilerle Avcılık

Su içerisinde devamlı hareket ettirilen el kontrollü balık oltalarıdır. Bunlardaki iğne sayısı, kullanan balıkçının bilgi ve deneyimine göre değişmektedir. Genel olarak kullanılan çaparilerde iğne sayısı 15 civarındadır.

Çaparilerle balık avcılığı sahilinden ve kıyından olduğu gibi, sahilinden açıklarda ve derin sularda da yapılmaktadır. Çaparilerle avcılıkta suya atılan iğnelerin sürekli veya ritmik olarak hareket hâlinde tutulması gerekir. Tekneden yapılan avcılıkta olta periyodik olarak 5–6 metre çekilip bırakılır.

Çapariler sahilinden atılıp çekilmek suretiyle yapılıyorsa atıldığında belli derinliğe indikten sonra yavaş yavaş çekilip su üzerine yaklaşınca tekrar dibe inmesi için bırakılır. Balıkların takıldığı hissedilince yavaş yavaş çekilmelidir. Sert hareketler yapılırsa balık iğneleri balığın ağzını yırtıp çıkmalarına neden olur. Böyle hareketlerden kaçınılmalıdır.

Şekil 3.6: Tekneden çapari ile avcılık yapan balıkçılar

3.3. Çaparinin Kullanılması

Genellikle çaparilerin üç türlü kullanma şekli vardır. Bunlar,

- Karadaki kıyılardan açıklara doğru savurup atma ve dibe inmesine fırsat vermeden yavaş yavaş çekme
- Motorlu veya kürekli sandal peşinde ağır ağır sürütme

Köprü üzerinde veya duba üzerinden aşağı yukarı sallama olarak bilinmektedir.

Dikkat edilecek olursa her türlü kullanma şeklinde de çaparinin sürekli olarak hareket hâlinde bulundurulması gerekmektedir.

İnce çaparilerin üç türlü kullanma şekli vardır. Karadan açıklara doğru çapariyi savurup atmak sonra da dibe çökmesine fırsat vermeden çırparak veya ağır ağır çekmek suretiyle kullanmaktır. Bu iki hâlden hangisi uygulanırsa uygulansın göreceği iş aynıdır. Bu tür kıyından çapari kullanımında makaralı sopaların kullanımı çok uygun olur. Son yıllarda bu sopalar ülkemizde de kolayca temin edilebildiğinden kullanımını öneriyoruz.

Burada sopa seçimi çok önemlidir. Esnek, uzun ve mümkün olduğu kadar uzağa atılabilen sopaların seçilmesi gerekir.

Bu tip çaparilerin donanımında 5–7 mm iğne normaldir. Daha fazlası için köstek boylarının kısaltılıp, beden üzerinde ayarlama yapılması zorunludur. Bu durumda da bedene on iğne ancak sıralanabilir. Genellikle tüy rengi beyazdır. İğne iriliği ise, 1799 kalitenin 5–6 numarasıdır. Gerek köstek gerekse beden kalınlığı 0.25 mm'yi geçmez. Çapari iğnelerinin düz yapılı ve kalaylı olanları asıldır. Bu takımında ağır iskandil kullanılmaz.

Bu takımların kullanıldıkları yerler rıhtım, iskele, dalgakıran ve köprü üstleri gibi derin suyu bulunan yerlerle sınırlıdır. Sığ sularda geçerli değildir. Tutabildiği balıklar kraça, istavrit, çinekop vs. olarak bilinir.

3.4. Çapari ile Sürütme

Çapari kullanmanın ikinci şekli, motorlu veya kürekli sandal ile takımın sürütülmesidir.

Çaparinin sudaki hareketi de aşağı yukarı balıkların bu durumuna benzer. Bu yüzden çaparilerin hareket hâlindeki deniz araçlarının peşinden sürütülmesi öngörülür.

Yalnız, sürütme sırasında, çapariyi bir veya birkaç balığın takılması, takımın hemen çekilmesini gerektirmez. Aksine, olta ipini gevşetmeden çapari üzerine az da olsa kalama verilir. Kalama verme durumu, takımı bir an için olduğu yerde durdurma biçiminde uygulanmalıdır.

Teknenin hızının saatte 1–2 mil olması yeterlidir. Bölge olarak bilinen yerdeki balığın hangi derinlikte olduğunu kestirme olanağı yoktur. Gerçi çaparinin devamlı olarak su yüzüne yakın düzeyde çekilmesi amacı oluşturur, ama verimi artırma bakımından arada bir orta suya indirilmesi çok iyi sonuçlar verir. Örneğin, sabahın çok erken saatlerinde başlayan uskumru avında güneşin doğup yükselmesinden sonra bu harekete zaman zaman baş vurmanın büyük yararı görülür.

Karagöz, istavrit, uskumru ve kolyoz için donatılan çaparilerin köstek sayısı 15–17 adet içinde tutulduğu sürece olumlu sayılır. Sandalsız kullanılmaz. Eğer sandalda yardımcı varsa köstek sayısını 25'e kadar çıkarmada sakınca yoktur. Daha da artırılabilir.

➤ **Demir üzerinde veya akışta takımı aşağı yukarı sallama**

Sandalın herhangi bir yerde demirlenip bırakılmasına **salpa** veya **demir üstü**, akıntı üstünden akış yönüne doğru serbest bırakılıp kaymasına da **akış** denir.

Her yerde az veya çok bir akıntı vardır. Bu hâl sandalın kendiliğinden yer değiştirmesine sebep olur. Durum balığın çapari ile aranıp bulunmasında en büyük yardımcıdır. Genellikle kış ayları için pek geçerli olan akışın, balık yataklarının bulunmasında sağladığı kolaylık küçümsenecek gibi değildir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Çaparileri sınıflandırınız.	➤ Laboratuvarda çalışıyor iseniz laboratuvar çalışma kurallarına, denizde çalışıyorsanız denizde güvenlik kurallarına uymalısınız.
➤ Tüylü ve yemli çaparinin özelliklerini sıralayınız.	➤ Ekonomik ve amaca uygun malzeme seçmelisiniz.
➤ Seçilen yemlerin çapariye takılışını gösteriniz.	➤ Olta materyalini güneş ışığından korumalısınız.
➤ Çaparinin suya atılış tekniğini gösteriniz.	
➤ Çaparilerle yakalanan balıkları sınıflandırınız.	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Aşağıdaki soruları cevaplayarak öğrenme faaliyetinde öğrenmiş olduğunuz bilgileri ölçünüz.

1. Aşağıdakilerden hangisi yemli çaparidir?
A) İstavrit çaparisi
B) İzmarit çaparisi
C) Palamut çaparisi
D) Uskumru çaparisi
E) Torik çaparisi
2. Aşağıdakilerden hangisi yemli çapari avcılığında yem olarak kullanılmaz?
A) Kabuğu alınmış karides
B) Sülünes
C) Midye içi
D) Hamur
E) Ak yem
3. Aşağıdaki olta tiplerinden hangisine avcılık sırasında devamlı hareket verilmelidir?
A) Tüylü çapari
B) Yemli çapari
C) Parakete
D) Tek iğneli olta
E) Zokalı olta
4. Aşağıdaki kanatlılardan hangisinin tüyü yemsiz çaparide daha fazla tercih edilir?
A) Kuş tüyü
B) Tavuk tüyü
C) Deve kuşu tüyü
D) Martı tüyü
E) Pelikan tüyü
5. Aşağıdakilerden hangisi çaparide aranılan en önemli özellik olamaz?
A) Tüyün iğneye uyumu
B) İğnenin şamandıraya uyumu
C) İğnenin kösteğe uyumu
D) Kösteğin bedene uyumu
E) Bedenin olta ipine uyumu

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise uygulamalı teste geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

B. UYGULAMALI TEST

Deniz kenarına veya bir balıkçı gemisine giderek sorumlu öğretmene veya balıkçılara çalışmalarınız hakkında bilgi veriniz. Ondan izin alarak yukarıdaki öğrenme faaliyetinde öğrendiğiniz gibi çapari oltaları ile avcılık yapınız.

Yaptığımız uygulamayı aşağıdaki değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Çaparileri sınıflandırdınız mı?		
➤ Tüylü ve yemli çaparinin özelliklerini sıraladınız mı?		
➤ Seçilen yemlerin çapariye takılışını gösterdiniz mi?		
➤ Çaparinin suya atılış tekniğini gösterdiniz mi?		
➤ Çaparilerle yakalanan balıkları sınıflandırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-4

AMAÇ

Bu faaliyet ile uygun ortam sağlandığında, tekniğine uygun olarak sade oltalarla avcılık yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Balıkçılık atölyesinde veya bir balıkçı gemisine giderek,

- Sade olta çeşitlerini
- Sade olta çeşitlerinin malzeme boyutlarını
- Sade olta çeşitlerinde kullanılan yemleri
- Sade oltaların atılış şekillerini gözlemleyiniz.

Edindiğiniz bilgileri kayıt altına alarak öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

4. OLTA ÇEŞİTLERİ

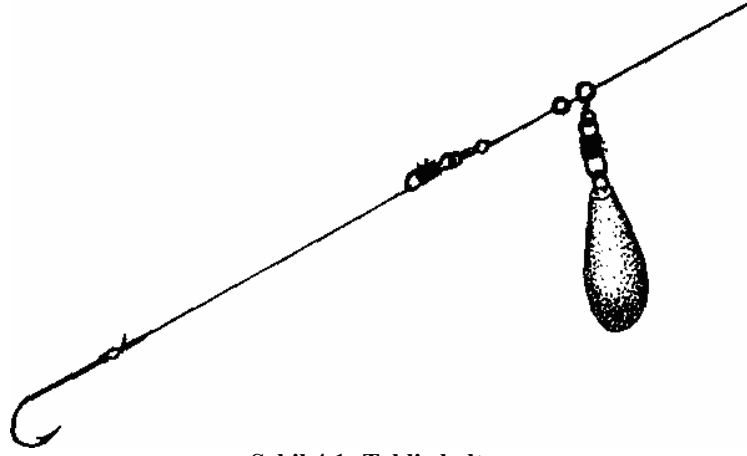
4.1. Tek İğneli Oltalar

Bilhassa amatör balıkçıların kullandığı olta türüdür. Ender olarak profesyonel kıyı balıkçıları tarafından mercan, sinarit, kırlangıç gibi kıymetli balıkların avında kullanılmaktadır.

Tek iğneli oltalarda misina kalınlığı ve balık iğneleri, avlanacak balık türüne ve büyüklüğüne göre seçilmelidir.

Tek iğneli oltaların değişik bir bağlama şekli ise, ana bedene firdöndü yardımı ile ağırlık (kurşun) bağlanır. Ara beden kullanılmadan ikinci bir firdöndü vasıtasıyla köstekle iğne eklenir.

Tek iğneli oltalara **el oltaları** adı da verilir. Bu el oltalarında her zaman tek iğne olmayabilir. 1–3 arasında iğne takılabilir. Tek iğneliden amaç, oltaya tek balık vurduğunda hemen çekilmesidir. İster tek iğne ister 2–3 iğne olsun sistem aynıdır.

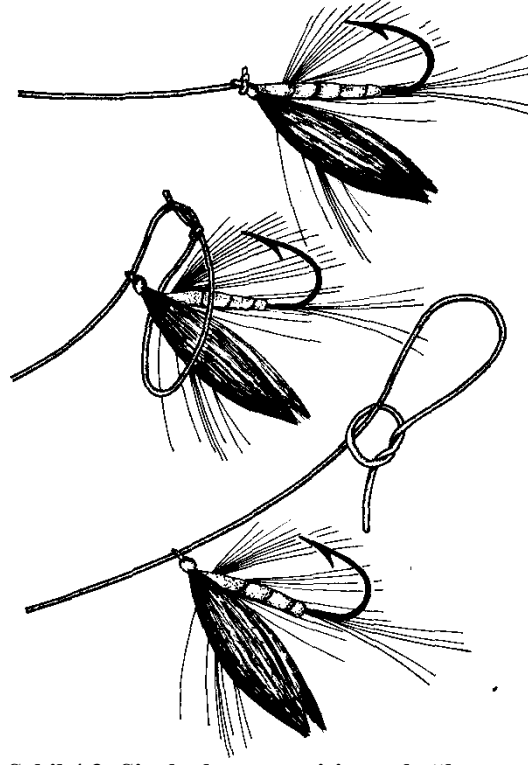
Şekil 4.1: Tekli el oltası

El oltaları hazırlanırken ağırlık ile ana beden arasındaki ara beden üzerine köstekle takılı olan 1–3 balık iğnesinden oluşmaktadır.

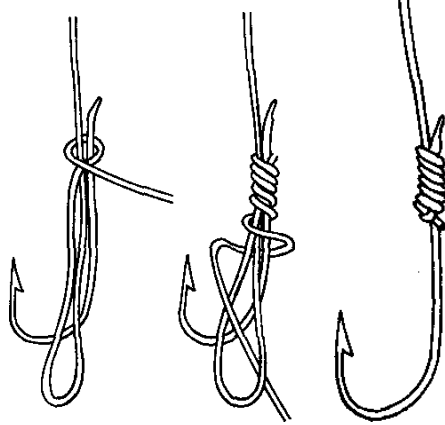
Şekil 4.2: İkili el oltası

El oltalarının diğer şekli sinek oltalarıdır. Bunlar genellikle durgun iç sularda kullanılan tek iğneli oltalardır. Ana beden ucuna çok küçük (3–4 mm Ø ki saçma büyüklüğünde) ağırlık takılarak iğneye sinek benzeri yapay yemin takılmasıyla hazırlanırlar.

Şekil 4.3: Sinek oltasının misinaya bağlanması (Prichard,1986'dan)

El oltalarında iğneler kösteğe doğrudan bağlanır. Bağlanmada makara ipliği kullanılmaz.

Şekil 4.4: Kösteğe iğnenin bağlanma şekli

4.1.1. Tek İğneli Oltalarla Balık Avcılığı

El oltası olarak da isimlendirilen tek iğneli oltalar, genellikle amatör avcılar tarafından kullanılmaktadır. Mercan, çipura, kırlangıç, orfoz ve sinarit gibi piyasa değeri yüksek balıkların avcılığında da nadiren bu oltalar profesyonel balıkçılar tarafından da kullanılmaktadır.

Bu oltaya balık türlerinin tercih ettiği yemler takılır. Örneğin, mezgit avı için istavrit veya izmarit parçaları tercih edilirken, eşkina için yengeç kullanmakta yarar vardır.

Kefal türü balıkları avlamak için 0.20–0.30 mm Ø misina ile ince balık iğneleri seçilmelidir. Eşkına (mavruşgil) avlamak için ise 0.45–0.70 mm Ø misina ile büyük ve güçlü balık iğnelerini tercih etmek gerekmektedir.

El oltalarında balık iğneleri ve misinalar ne kadar önemli ise kullanılacak yem de o kadar önemlidir. Bundan da anlaşıldığı gibi oltanın yemi, avlanacak balığın beslenme tarzı dikkate alınarak seçilir.

Yemlenen olta, misina yardımı ile suya sarkıtılır. Çeşitli seviyelerde tutulabildiği gibi dibe kadar da indirilebilir. Ayrıca tekne arkasından çektirmek suretiyle su yüzeyine yakın, hareket hâlinde de tutulabilir.

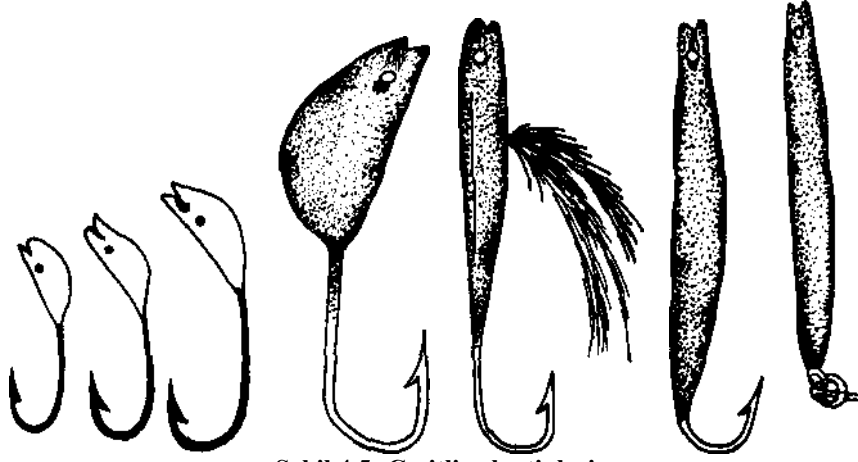
Avlanacak balığın türüne göre el oltası bir uzun oltadan da oluşabilmektedir. Uzun oltalar, genelde, oltaya çakılacak yem uzun ve büyük olduğunda (örneğin, zargana gibi) tercih edilirler. Lüfer ve sinarit avında uzun olta kullanmak yararlı olabilir.

El oltaları kontrollü olta olup balığın takılan yemi aldığı hissedilince çekilir ve olta iğnesinin balığın ağzına takılması sağlanır.

Genellikle bu yöntemle balık tek tek avlanarak avcılık sürdürülür. El oltaları ile avcılık günün her saatinde yapılırsa da en ideal av zamanı, sabah gün doğumu ile akşam gün batımı esnasındadır. Bazı tür balıklarda ise (eşkına gibi) gece avcılığı daha verimli olur.

4.2. Zokalar

Özellikle etçil balıkların avlanmasında kullanılan yemli veya yemsiz olabilen, balık biçiminde kurşun taşıyan bir iğne çeşididir. Zokalar, taş veya metallere hazırlanmış kalıplara, ucunda tek balık iğnesi konularak dökülürler.

Şekil 4.5: Çeşitli zoka tipleri

Kalıplar avlanılacak balık türüne ve balık büyüklüğüne göre değişmektedir. Döküldükleri kalıp biçimlerinden ötürü mercimek zoka, sarımsak dişi zoka gibi isimler alırlar. Zokaların 5 g'dan başlayarak 200 g'a kadar olanları mevcuttur.

4.2.1. Zokalarla Avcılık

Küçük zokalar çipura, çinekop, karagöz, istavrit gibi balıkların avında kullanılırken büyük zokalar lüfer, kofana, kırlangıç, sinarit gibi büyük ağızlı ve iri yapılı balıkların avında kullanılmaktadır. Zokalar ava başlanmadan önce mutlaka parlatılmalıdır. Parlatma, zımpara sürterek yapıldığı gibi sürülerek de yapılabilir.

Lüfer ve kofana avlarken zokadan hemen sonra ana bedenle zoka arasında 20–30cm boyunda 0.5 mm kalınlığında çelik beden bağlamak gerekir. Amaç, balığın zokayı yuttuğunda çok keskin dişleri ve güçlü çenesi yardımı ile misinayı kesmesini önlemektir.

Diğer balıklar avlanırken zokadan sonra 1–2 kulaç boyunda 0.25–0.35 mm çapında, zedesiz çekme gücü yüksek bir parça misinadan oluşan ara beden bağlanır. Ana bedense firdöndünün diğer başına bağlanmalıdır. Ana beden 0.40–0.60 mm kalınlığında olabilir.

Şekil 4.6: Zokanın ana bedene bağlanması

Zokaya takılacak yem, avlanacak balığın türüne göre değişir. Ancak taze olmasına dikkat etmek gerekir.

Lüfer için taze izmarit iyi bir yemken, sinarit için karides yem olarak kullanılır. Zokalara ikinci bir balık iğnesi (hırsız) takmak istenirse ara bedene 4–5 cm uzunluğunda çelik telle zoka oltasından 2 numara küçük bir balık iğnesi takılmalıdır.

Zokalarda yem olarak kullanılacak balıklar kesilmeden önce iyice yıkanıp temizlenmelidir. Keskin bir bıçakla önce başı kesilip atılan balık fileto şeklinde ikiye ayrılır, bu arada iskeleti de çıkarılır.

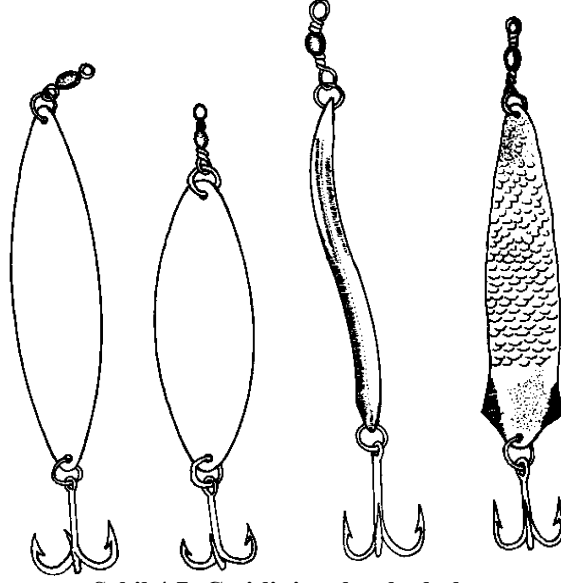
Denize indirilmeden iyice parlatılan zokanın iğne kısmına yem kıvrılarak iki yerinden takılır. Zoka ile lüfer avı belirli sezonlarda geceleyin demirlenerek sabitleştirilen teknelerden yakılan lüks veya yüksek voltajlı lamba ışığında yapılmaktadır. Yem takılarak hazırlanan zoka, balığın bulunabileceği derinliklere indirilerek bekletilmek suretiyle av yapılır. Balığın yerini (derinliğini) bulabilmek için ilk oltalar indirildiğinde farklı derinliklerde tutularak balığın bulunduğu derinlik tespit edilmeye çalışılır.

Lüfer, genelde sürü hâlinde yemlendiği için belirli aralıklarla av verir. Sürü teknenin altına geldiğinde ki bu da yemi alışından anlaşılır, av başlar. Bunun için mümkün olduğunca çabuk davranmak gerekir. Balığın yemi aldığı hissedildiğinde hızla çekilerek balığa zokayı ağızından atma imkânı tanımamak gerekir. Bilhassa tekne kenarına yaklaşan balık, ani olarak kendini sudan yukarı atarak ağızındaki zoka iğnesinin çıkmasına sebep olabilir. Bu imkânı balığa vermemek için su yüzeyine yaklaşan balığın ani bir hareketle tekne içine alınması gerekir.

4.3. Kaşık Oltalar

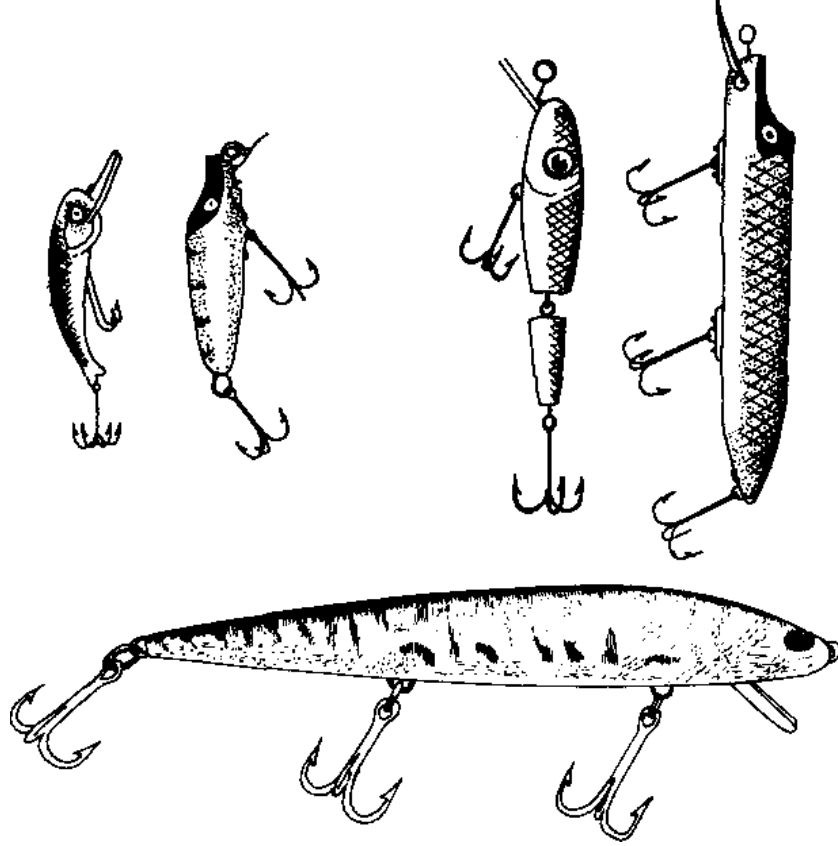
İğnesine kaşık olarak adlandırılan uzun elips, yassı veya silindirik şekilde üzeri nikelajlı, kromajlı sac veya diğer madenlerden yapılmış bir parça bağlanmış olan oltadır.

Kaşık oltalar hazırlanırken parlak metalden hazırlanmış olan kaşığın uç kısmına üçlü çengel adı verilen balık iğnesi takılır. Diğer ucuna ise bir halka ile firdöndü takılır.

Şekil 4.7: Çeşitli tipte kaşık oltaları

Kaşık oltaların diğer bir türü de sırtılardır. Sırtılar, yavru balık görünümünde cam, elyaf veya sert plastikten yapılmış, kuyruk ve karın kısmına çengel olta iğnesi takılmış kaşık olta çeşitleridir. Çok çeşitli cins ve büyüklükte olanları vardır. Çinekop, lüfer ve kofana avında kullanıldığı gibi iç sularda karnivor olan alabalık ve turna balığı avında da kullanılmaktadır.

Şekil 4.8: Değişik boy ve tiplerde sırtılar
Balık benzeri karışık oltalar-Rapala

4.3.1. Kaşık Oltalarla Balık Avcılığı

Kaşık oltalarda yapay olarak hazırlanmış kalıplar, avlanacak balığın yem olarak tercih ettiği balığa benzer dökümleri sağlar. Yapay hazırlanmış küçük balığa benzeyen metal dökümlere **sırtı (rapala)** adı da verilmektedir.

Avcılıkta kaşık oltalar ya bir teknenin arkasından çekilmek veya bir kamış olta ile istenilen mesafeye fırlatılıp çekilmek suretiyle yapılır. Ancak balığın avlanabilmesi için yemin söz konusu balığın gerçek hızına yakın bir hızla hareket ettirilmesi gerekir. Bu hızla beraber devamlı hareket ettiğinden canlı balık veya canlı yem görüntüsü verir. Kaşık oltaların avcılığa başlamadan önce parlatılmasında yarar vardır.

4.4. Seğirtmeler, Uzun Oltalar ve Avcılık

Uzun boylu yemlerin takılabilmesi amacı ile (örneğin, sargana takılarak lüfer avlamak gibi) uzun palalı tek iğne yerine, kısa palalı 3 veya daha fazla iğnenin 25–30 cm boyunda, 0.5 mm kalınlığında bir çelik tele arka arkaya aralıklı (yaklaşık bir iğne boyu kadar) bağlanması suretiyle uzun oltalar elde edilir. Bu oltalar dünyada Türk tipi olta olarak tanınır.

Uzun oltalarda genelde yem olarak zargana kullanılır. Avlanacak balık küçükse zargana fileto çıkarılıp yarısı takılır. Eğer avlanacak balık büyükse zargana bütün olarak kullanılmalıdır.

Şekil 4.9: Uzun olta. Mengü 1977

Avlanma yapılırken ağır yolla seyreden teknenin arkasından bırakıldığı gibi, sabit tekneden veya kıyıdan atılıp çekilebilir. Ana beden olarak 0.40 veya 0.50 mm 0 misina kullanılabilir. Yani avlanma esnasında balığın bulunabileceği derinliklerde gezdirmek gerekir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Sade oltaları sınıflandırınız.	➤ Laboratuvarda çalışıyor iseniz laboratuvar çalışma kurallarına, denizde çalışıyorsanız denizde güvenlik kurallarına uymalısınız.
➤ Sade oltalarda kullanılan iğne çeşitlerini sınıflandırınız.	➤ Ekonomik ve amaca uygun malzeme seçmelisiniz.
➤ Seçilen yemlerin sade oltalara takılışını gösteriniz.	➤ Olta materyalini güneş ışığından korumalısınız.
➤ Sade oltaların suya atılış tekniğini gösteriniz.	
➤ Sade oltalarla yakalanan balıkları sınıflandırınız.	

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A. OBJEKTİF TEST

Aşağıdaki soruları cevaplayarak öğrenme faaliyetinde öğrenmiş olduğunuz bilgileri ölçünüz

1. Sinek oltaları hangi tür sularda kullanılır?
 - A) Derelerde
 - B) Şelalelerde
 - C) Denizlerde
 - D) Durgun iç sularda
 - E) Nehirlerde
2. Aşağıdaki olta tiplerinden hangisi hem yemli hem de yemsiz olarak kullanılabilir?
 - A) Seğirtmeler
 - B) Zokalar
 - C) Tüylü çapariler
 - D) Parakete
 - E) Sinek oltalar
3. Yavru balık görünümünde cam, elyaf veya sert plastikten yapılmış, kuyruk ve karın kısmına çengel olta iğnesi takılmış av aracına ne ad verilir?
 - A) Karmak
 - B) Mercimek zoka
 - C) Kaşık olta
 - D) Seğirtme
 - E) Sırtı

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı karşılaştırınız, cevaplarınız doğru ise uygulamalı teste geçiniz. Yanlış cevap verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek konuyu tekrar ediniz.

B. UYGULAMALI TEST

Deniz kenarına veya bir balıkçı gemisine giderek sorumlu öğretmene veya balıkçılara çalışmalarınız hakkında bilgi veriniz. Ondan izin alarak yukarıdaki öğrenme faaliyetinde öğrendiğiniz gibi sade oltalarla avcılık yapınız.

Yaptığınız uygulamayı aşağıdaki değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Sade oltaları sınıflandırdınız mı?		
➤ Sade oltalarda kullanılan iğne çeşitlerini sınıflandırdınız mı?		
➤ Seçilen yemlerin sade oltalara takılışını gösterdiniz mi?		
➤ Sade oltaların suya atılış tekniğini gösterdiniz mi?		
➤ Sade oltalarla yakalanan balıkları sınıflandırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise bir sonraki modül faaliyetine geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

A. OBJEKTİF TESTLER

Aşağıdaki ifadelerin doğru veya yanlış olduğunu belirterek modülde kazanmış olduğunuz bilgileri ölçtünüz.

	Ölçme Soruları	Doğru	Yanlış
1.	Karidese benzeyen küçük deniz canlılarına teke denir.		
2.	Küçük balık yavrularına madya denir.		
3.	Ak yemler balık avcılığında pek tercih edilmez.		
4.	Kum midyesi ve akivades gibi su canlıları olta avcılığında yem olarak kullanılır.		
5.	Sazan balıkları karnivor olarak beslenirler.		
6.	Paraketeler çok iğneli olta takımlarıdır.		
7.	Parakete ile balık avcılığında takım akıntıya karşı bırakılır.		
8.	Paraketeler av sahasına atılıp çekilen su ürünleri avlama aracıdır.		
9.	Çapariler ile hem yemli hem de yemsiz balık avcılığı yapılabilir.		
10.	Yemli çapariler, tüylü çapariler gibi sürekli hareket ettirilir.		
11.	İzmarit balıkları tüylü çapariler ile avlanır.		
12.	Yemsiz çaparilerde kanatlı telekleri kullanılır.		
13.	Çapariler, atılıp çekilen olta takımlarıdır.		
14.	Çapariler, tek iğneli hazırlanan bir av aracıdır.		
15.	Kurşunlu iğnelere parakete adı verilir.		
16.	Zokalarla avcılık yapılacağı zaman kurşun zımpara ile parlatılmalıdır.		
17.	Sırtı ile su ürünleri avcılığında tekli iğne kullanılır.		

DEĞERLENDİRME

Sorulara verdiğiniz cevaplar ile cevap anahtarınızı karşılaştırınız, yanlış cevap verdiğiniz sorular için modülün ilgili faaliyetine dönerek konuyu tekrar ediniz. Cevaplarınız doğru ise performans testine geçiniz.

B. PERFORMANS TESTİ (YETERLİK TESTİ)

Deniz kenarına veya bir balıkçı gemisine giderek sorumlu öğretmene veya gemi kaptanına çalışmalarınız hakkında bilgi veriniz. Ondan izin alarak modül öğrenme faaliyetlerinde öğrendiğiniz gibi olta donanımları ile avcılık yapınız.

Yaptığımız uygulamayı aşağıdaki değerlendirme ölçeğine göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Olta avcılığında kullanılan yem çeşitlerini sınıflandırdınız mı?		
➤ Avlanacak balık türüne göre oltaya takılacak yem çeşitlerini sıraladınız mı?		
➤ Kullanılan yemlerin nasıl temin edildiğini tespit ettiniz mi?		
➤ Yemlerin oltaya takılış şekillerini gösterdiniz mi?		
➤ Hangi yemin ne tür balık avcılığında kullanıldığını sınıflandırdınız mı?		
➤ Paraketeleri sınıflandırdınız mı?		
➤ Kalkan paraketesinin özelliklerini sıraladınız mı?		
➤ Morina paraketesinin özelliklerini sıraladınız mı?		
➤ Seçilen yemlerin paraketeye takılışını gösterdiniz mi?		
➤ Paraketenin suya bırakılış tekniğini gösterdiniz mi?		
➤ Paraketelerle yakalanan balıkları sınıflandırdınız mı?		
➤ Çaparileri sınıflandırdınız mı?		
➤ Tüylü ve yemli çaparinin özelliklerini sıraladınız mı?		
➤ Seçilen yemlerin çapariye takılışını gösterdiniz mi?		

➤ Çaparinin suya atılış tekniğini gösterdiniz mi?		
➤ Çaparilerle yakalanan balıkları sınıflandırdınız mı?		
➤ Sade oltaları sınıflandırdınız mı?		
➤ Sade oltalarda kullanılan iğne çeşitlerini sınıflandırdınız mı?		
➤ Seçilen yemlerin sade oltalara takılışını gösterdiniz mi?		
➤ Sade oltaların suya atılış tekniğini gösterdiniz mi?		
➤ Sade oltalarla yakalanan balıkları sınıflandırdınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” şeklindeki cevaplarınızı bir kere daha gözden geçiriniz. Hayır, olarak cevap verdiğiniz sorularda modülün ilgili faaliyetine dönerek konuyu tekrar ediniz. Cevaplarınızın tamamı “Evet” ise bir sonraki modüle geçmek için ilgili kişiler ile iletişim kurunuz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1 CEVAP ANAHTARI

1	C
2	E
3	A
4	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-2 CEVAP ANAHTARI

1	E
2	B
3	C
4	D
5	C

ÖĞRENME FAALİYETİ-3 CEVAP ANAHTARI

1	A
2	D
3	A
4	E
5	B

ÖĞRENME FAALİYETİ-4 CEVAP ANAHTARI

1	D
2	B
3	E

MODÜL DEĞERLENDİRME CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	Y
4	D
5	Y
6	D
7	Y
8	Y
9	D
10	Y
11	Y
12	D
13	D
14	Y
15	Y
16	D
17	Y

KAYNAKÇA

- ÇELIKKALE, M.S.,Ertuğ DÜZGÜNEŞ, A.F. CANDEĞER, **Av Araçları ve Avlama Teknolojisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi, Trabzon, 1993.**
- MENGI, T. **Balıkçılık Tekniğı, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi,1977**
- ALPBAZ, A.G., A.ÖZER, **Tüm Yönleriyle Olta Balıkçılığı, İzmir, 2000.**
- HOŞSUCU, Hikmet, **Balıkçılık I Avlama Araçları ve Teknolojisi Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Yayınları Nu.: 55 Bornova/İzmir, 1998.**
- EKİNCİ Fethi, **İst.Den. ve Su Ürünleri AML. TL. ML. Su Ürünleri Bölümü Ders Notları, İstanbul, 2006.**